

**Západočeská univerzita v Plzni**  
**Fakulta filozofická**

**Diplomová práce**  
**Integrace Arabů v České republice**  
**Bc. Zuzana Hertlová**

Plzeň 2015

**Západočeská univerzita v Plzni**  
**Fakulta filozofická**

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

**Diplomová práce**  
**Integrace Arabů v České republice**  
**Bc. Zuzana Hertlová**

Vedoucí práce: Mgr. Ivan Ramadan, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015



Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedeníh pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Ivanovi Ramadanovi, Ph.D. za ochotu a čas, který mé práci věnoval, za jeho cenné rady a připomínky, a všem respondentům, kteří svolili k účasti v kvalitativním výzkumu.



## OBSAH

1 ÚVOD.....	1
2 DEFINICE POJMŮ .....	4
2.1 Etnikum a etnická identita.....	4
2.1.1 Arabské etnikum .....	5
2.2 Islám .....	6
2.3 Integrace .....	11
2.3.1 Multikulturalismus .....	14
3 INTEGRAČNÍ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY .....	17
3.1 Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců (AKIC).....	20
3.1.1 Postup při realizaci AKIC – Společné soužití v roce 2015 .....	23
4 ARABOVÉ NA ÚZEMÍ NAŠEHO STÁTU .....	28
4.1 Muslimská víra jako faktor ovlivňující úspěšnost integrace.....	31
4.1.1 Islám v českých tištěných masmédiích.....	35
4.2 Kulturní a osvětové události .....	38
5 VÝZKUM .....	41
5.1 Stanovení cíle šetření a výzkumné otázky .....	41
5.2 Výběr respondentů .....	43
5.2.1 Motivy imigrace a informovanost o České republice .....	46
5.3 Strukturální dimenze integrace.....	50
5.3.1 Vzdělání a kvalifikace .....	50
5.3.2 Trh práce .....	53
5.3.3 Bydlení a životní úroveň .....	56

5.4 Kulturní dimenze integrace .....	58
5.4.1 Znalost českého jazyka .....	58
5.4.2 Náboženství.....	61
5.4.3 Tradice a zvyky.....	64
5.4.4 Volnočasové aktivity .....	67
5.5 Interaktivní dimenze integrace.....	69
5.5.1 Rodinné vztahy.....	69
5.5.2 Interakce s majoritní společností .....	72
5.6 Identifikační dimenze integrace .....	76
5.7 Shrnutí výzkumu .....	77
6 ZÁVĚR.....	80
7 POUŽITÁ LITERATURA.....	83
8 ELEKTRONICKÉ A INTERNETOVÉ ZDROJE.....	86
9 RESUMÉ .....	88
10 SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH .....	89
11 OBRAZOVÁ PŘÍLOHA .....	91



# 1 ÚVOD

Česká republika se v posledních letech potýká s nebývalým nárůstem počtu imigrujících cizinců, který se za posledních 20 let více než zečtyřnásobil. V současné době má povolení k dlouhodobému pobytu nad 90 dní či pobytu trvalému bezmála 450 tisíc imigrantů. Vývoj imigrace je úzce spojen s otázkami začlenění přistěhovalců do majoritní společnosti – proces sociální integrace je zcela jistě nezbytný k vyloučení problémů, které by při jeho neúspěšnosti mohly vzniknout na straně většinové populace, stejně jako u samotných cizinců.

Tato práce se věnuje integraci zástupců arabské menšiny v České republice. Klíčovým cílem bylo zjištění povahy problémů, se kterými se Arabové potýkají během procesu jejich integrace do české společnosti, a skutečností, jež jej mohou ovlivnit. Za tímto účelem byl v období od července 2014 do ledna 2015 realizován kvalitativní výzkum, jehož prezentace tvoří stěžejní část této práce. Hlavní výzkumná otázka byla definována následovně: *Jak žijí Arabové v České republice a jaká je míra jejich integrace v jednotlivých oblastech života?* Čtenáři budou rovněž seznámeni s jednotlivými faktory, které ovlivňují integrační proces v rámci dimenzí strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační, představeny jim budou priority současné integrační politiky České republiky, dílčím cílem je také chronologické zmapování přítomnosti Arabů na území našeho státu. Text práce bude v příloze doplněn odpovídajícími grafy, které znázorňují mimo jiné vývoj počtu cizinců v České republice od roku 1990, počet arabských imigrantů dle země původu či jejich zastoupení ve vybraných českých krajských a statutárních městech.

V první kapitole budou definovány specifické pojmy důležité pro tuto práci. Jedná se zejména o výrazy etnikum, resp. arabské etnikum, islám a integrace. Čtenář bude blíže obeznámen s jednotlivými měřítky pro vymezení arabského etnika, dále s hlavními principy jednoho ze tří

světových monoteistických náboženství, ale též s jednotlivými dimenzemi integrace, které již byly vyjmenovány výše. Součástí kulturní dimenze integrace je i koncept multikulturalismu, kterému bude věnována poslední část tohoto bloku. V práci bude také možné setkat se s pojmem „arabská země“, případně „arabský stát“. Toto sousloví bude používáno pro členské země Ligy arabských států<sup>1</sup>, v nichž Arabové tvoří majoritní skupinu, a kde je úředním jazykem arabština, tedy pro Alžírsko, Bahrajn, Egypt, Irák, Jemen, Jordánsko, Katar, Kuvajt, Libanon, Libyi, Maroko, Mauritanii, Omán, Palestinu, Saúdskou Arábii, Spojené arabské emiráty, Súdán, Sýrii a Tunisko.

Následující část práce představí čtenářům vývoj integrační politiky České republiky a její současné priority. Stručně budou prezentovány jednotlivé kroky, které je nutné učinit v dílčích fázích pobytu cizince od získání dlouhodobého víza po udělení českého občanství. V samostatné podkapitole dojde k seznámení s klíčovým dokumentem, který vymezuje postup české vlády v procesu integrace cizinců – aktualizovanou verzí *Koncepce integrace cizinců* (dále pouze *AKIC*), jež byla vydána v roce 2011. Na ni každoročně navazuje vydání materiálu *Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Společné soužití*, který vychází ze záměrů integrační politiky definovaných v *AKIC* a analýzy současné situace, a navrhuje konkrétní opatření a postupy, jimiž bude podpořena integrace cizinců v daném roce. Verzi aktuální pro rok 2015 bude také věnována jedna z dílčích podkapitol této části diplomové práce.

Další kapitola je nazvána *Arabové na území našeho státu*. V současnosti žije na našem území více než pět tisíc osob se státní

---

<sup>1</sup> Liga arabských států, zkráceně LAS, je organizace zajišťující spolupráci členských států na několika významných úrovních, mimo jiné politické, ekonomické, bezpečnostní nebo kulturní. Založena byla v roce 1945 v egyptské Káhiře a v současné době má členství v organizaci 22 států. Členské státy LAS: Alžírsko, Bahrajn, Džibutsko, Egypt, Irák, Jemen, Jordánsko, Katar, Komorský svaz, Kuvajt, Libanon, Libye, Maroko, Mauritanie, Omán, Palestina, Saúdská Arábie, Somálsko, Spojené arabské emiráty, Súdán, Sýrie, Tunisko. Pozn.: Členství Sýrie je kvůli dlouhodobě přetrvávajícímu válečnému konfliktu od listopadu 2011 dočasně pozastaveno.

příslušností některého z arabských států. Čtenáři budou v této kapitole blíže zpraveni nejenom o situaci posledních let, jež bude doplněna o informace vzešlé z posledního sčítání lidu či statistik Ministerstva vnitra ČR a Českého statistického úřadu, přiblížena jim bude rovněž doba 50. a 60. let minulého století, kdy tehdejší Československo zažilo první vlnu imigrace cizinců z arabských zemí, zejména vysokoškolských studentů. Vzhledem k množství stoupenců islámu mezi Araby, z nichž se 93 % hlásí právě k tomuto náboženství<sup>2</sup>, bude významná část tohoto bloku věnována muslimské víře, jakožto faktoru ovlivňujícího úspěšnost integrace. V tomto kontextu jsem se blíže zaměřila na prezentaci islámu v tištěných masmédiích. Čtenáři budou zároveň obeznámeni s přehledem kulturních a osvětových událostí, které se konají na území našeho státu s cílem seznámit širokou veřejnost s arabskou, resp. blízkovýchodní kulturou.

Poslední část práce bude věnována prezentaci již zmíněného výzkumu. Čtenáři budou seznámeni s okolnostmi příjezdu vybraných respondentů do České republiky a s mírou jejich integrace do společnosti v rovinách strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační. Vzhledem k tomu, že Arabové, kteří se zúčastnili výzkumu, nepostihují celou arabskou menšinu v České republice, je na místě zdůraznit, že se s jejich odpověďmi a názory nemusí ztotožňovat všichni, stejně tak by výsledky neměly být vztahovány na arabskou komunitu jako celek.

Přepis arabských slov a vlastních jmen se v práci řídí schématem transkripce uvedeným v práci *Duchovní cesty islámu* profesora Luboše Kropáčka.<sup>3</sup> Názvy států jsou uváděny v souladu s běžným českým územ.

---

<sup>2</sup> Dostupné z: <http://everyculture.com/Africa-Middle-East/Arabs-Religion.html>; [cit. 28.12.2014].

<sup>3</sup> KROPÁČEK, L. (1992): s. 275.

## 2 DEFINICE POJMŮ

Vzhledem k charakteru této diplomové práce je několik následujících odstavců věnováno vymezení vybraných specifických pojmů, s nimiž se bude možné dále v práci setkat. Jedná se především o pojmy etnikum, resp. arabské etnikum, islám a integrace.

### 2.1 Etnikum a etnická identita

Zhruba do poloviny 19. století byl výraz etnikum, odvozený z řeckého *ethnos*, synonymem pro označení pohanů, barbarů či divochů. Jeho význam se však postupně změnil; začal se používat ve spojení s fyzickými charakteristikami člověka, později i charakteristikami kulturního rázu.<sup>4</sup> Dnes se jím označuje „*skupina jedinců, kteří se od jiných skupin odlišují svojí etnicitou neboli souhrnem faktorů kulturních, teritoriálních a jazykových, dále pak svojí historií, sebepojetím, vědomím společného původu a také tím, že jsou jako etnicky odlišní vnímáni druhými*“.<sup>5</sup> Z této definice je patrné, že vymezení etnika probíhá na dvou úrovních, a to objektivní, která zahrnuje aspekty typu jazyk či například kulturní zvyky, a subjektivní, jež na druhou stranu zdůrazňuje identifikaci sebe sama, především v kontrastu s jiným etnikem.

Etnickou identitou rozumíme individuální identifikaci s určitým etnikem. Jedná se o identitu sociální, která je podmíněna přirozenou potřebou každého jednotlivce přiřadit se k širšímu sociálnímu celku, nedeterminuje však konkrétní vzorec chování a pojetí sebeidentifikace je tak velmi individuální.<sup>6</sup> V současné době, kdy zcela běžně dochází k míšení jednotlivých etnik, je nicméně více než zřejmá určitá dynamika

---

<sup>4</sup> Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/prehled-nejasnosti-spjaty-ch-s-konceptem-etnicit>; [cit. 22.11.2014].

<sup>5</sup> JANDOUREK, J. (2003): s. 100.

<sup>6</sup> JENKINS, R. (2008): s. 13.

procesu, kdy se nepředpokládá, že by lidem narozeným do určitého kulturního společenství byla potřeba identifikovat se právě s tímto vrozená.<sup>7</sup> K vyhranění vlastní identity dochází mnohdy až ve chvíli potřeby výhradně se distancovat od jiné etnické skupiny.

### 2.1.1 Arabské etnikum

V době před vznikem islámu se Araby označovali obyvatelé oblasti severní Arábie, lidé, kteří vedli kočovný způsob života, beduíni. Ti se sdružovali v kmenové svazy. Základní životní potřeby pokrýval chov velbloudů, ovcí či koz; hlavním náboženstvím byl kmenový polydémonismus.<sup>8</sup> První zmínky o nich pochází z asyrských pramenů z 8. a 7. století př. n. l., v nichž jsou označováni jako <sup>c</sup>Aribi.<sup>9</sup> Během aktivního působení proroka Muhammada, šíření islámu a expanze obyvatel Arabského poloostrova se toto označení vžilo pro členy jeho ummy neboli obce věřících, ačkoliv sám Muhammad uzavřel s původními kmeny dohodu, která nežádala jejich islamizaci, pouze politickou podřízenost.<sup>10</sup>

Hlavními objektivními měřítky pro vymezení arabského etnika jsou aktuálně společné znaky genealogické, lingvistické a geopolitické. Genealogické kritérium se opírá především o přítomnost společných historických předků v rodokmenech Arabů, jimiž by měli být zástupci nomádských kmenů původem z oblasti Arábie. Vzhledem k tomu, že se však postupem času jako arabské definovaly i kmeny mimo tuto oblast, nenabývá toto určující měřítko takového významu. Hlavní sjednocující charakteristikou Arabů je v současnosti arabština jako mateřský jazyk, přičemž se uvádí, že rodilých mluvčích je přes 300 milionů.<sup>11</sup> Vymezení z hlediska geopolitického je nejvíce problematické. V kontextu moderních

---

<sup>7</sup> TESARĚ, F. (2007): s. 53.

<sup>8</sup> VESELÝ, R. (1991): s. 7.

<sup>9</sup> OLIVERIUS, J. a ONDRÁŠ, F. (2007): s. 6.

<sup>10</sup> VESELÝ, R. (1991): s. 13.

<sup>11</sup> BAHBOUH, CH. a kol. (2008): s. 39.

států je možné za arabské, tedy státy, jejichž obyvatelé by se poté ve většině nazývali Araby, považovat ty, kde je arabština úředním jazykem nebo jedním z nich. Velmi zjednodušeně by toto kritérium mohlo zahrnovat obyvatele členských států Ligy arabských států.<sup>12</sup> V tomto případě jsou nicméně zcela opomíjeni Arabové žijící v diaspoře, a naopak jsou do této definice zahrnovány i nearabské etnické menšiny, které si mimo jiné uchovávají i své vlastní jazyky, například Kurdové či Berbeři. V Džibutsku, Komorském svazu a Somálsku, státech, které jsou také členy Ligy arabských států, jsou Arabové minoritními skupinami a majoritu tvoří jiná specifická etnika.

## 2.2 Islám

Definice etnika je nezávislá na náboženství, protože, jak již bylo uvedeno výše, první zmínky o Arabech se datují do období ještě před samotným vznikem islámu. Přestože není možné spojovat islám přímo a pouze s Araby<sup>13</sup>, většina z nich se hlásí právě k němu.<sup>14</sup> Komunity vyznávající jiná náboženství jsou v takzvaném arabském světě v menšině. Islám sám o sobě je velmi komplexním fenoménem. Pro mnoho muslimů není pouhým náboženstvím, ale jakousi cestou hodnou následování, zákonem či pravidly pro život samotný; islámské zásady se v některých státech uplatňují mimo jiné i v politice, oblasti práva či ekonomie. Konvenční teologické definice pojmají islám jako systém víry

---

<sup>12</sup> Členské státy LAS: Alžírsko, Bahrajn, Džibutsko, Egypt, Irák, Jemen, Jordánsko, Katar, Komorský svaz, Kuvajt, Libanon, Libye, Maroko, Mauritánie, Omán, Palestina, Saúdská Arábie, Somálsko, Spojené arabské emiráty, Súdán, Sýrie, Tunisko. Pozn.: Členství Sýrie je kvůli dlouhodobě přetrvávajícímu válečnému konfliktu od listopadu 2011 dočasně pozastaveno.

<sup>13</sup> Odhadovaný počet muslimů v rámci světové populace byl v roce 2010 více než 1,5 miliardy věřících. Přibližně 20 % jsou Arabové, mnohem početnější skupinu tvoří muslimové žijící v asijsko-pacifickém regionu. Dostupné z: <http://pewforum.org/2011/01/27/the-future-of-the-global-muslim-population>; [cit. 28.12.2014].

<sup>14</sup> Zhruba 93 % Arabů se dnes hlásí k sunnitskému či ší'itskému islámu. Zbýlých 7 % se řadí k některé z heterodoxních muslimských menšin, např. drúzské, nebo menšin křesťanských, mezi něž patří mimo jiné koptští či maronitští křesťané. Někteří Arabové jsou též židy. Dostupné z: <http://everyculture.com/Africa-Middle-East/Arabs-Religion.html>; [cit. 28.12.2014].

a jisté ortopraxe, je však zcela zřejmé, že každý věřící k němu přistupuje individuálně. Je tedy nutné pokusit se vyhnout esencialistickým redukcím a vnímat také význam diverzity v lidské zkušenosti. Charakter této práce si vyžaduje především přiblížení hlavních zásad, na nichž islám spočívá, načež v její empirické části bude v několika případech demonstrována právě ona rozmanitost v osobním pojetí.

Islám je jedním ze tří světových monoteistických náboženství. Historické vědy datují jeho vznik do 7. století, období působení proroka Muhammada, sami muslimové ovšem věří, že existoval ještě dříve a rád byl seslaný Bohem již Adamovi.<sup>15</sup> Muhammadova zjevení jsou zaznamenána v Koránu, svaté knize islámu, který se dále dělí do čtyř významných okruhů, jimiž jsou věci víry, předepsané kultovní věci, morálka člověka a vztahy mezi lidmi.<sup>16</sup> V současné době se počet muslimů pohybuje okolo 1,6 miliardy. Pro země, v nichž tvoří muslimové většinu obyvatel, se vžilo označení muslimský, resp. islámský svět či souhrnně umma jakožto obec věřících. Takzvaný muslimský svět se dnes rozkládá na rozlehlém území „od Maroka až po Indonésii“.<sup>17</sup> Náboženství se dělí na dvě hlavní větve, sunnitskou a ší'itskou. Na rozdíl od sunnitů ší'ité uznávají příbuzenskou linii jako jediné možné kritérium v otázce výběru Muhammadova nástupce v čele ummy. Sunnité tvoří zhruba 87 až 90 % všech muslimů, ší'ité 10 až 13 %.<sup>18</sup>

Islám upravuje vztah lidí k Bohu a také vztahy mezilidské. Ve vztazích k Bohu je kladen důraz na ortopraxi, pro kterou je základem dodržování pěti základních náboženských povinností. Tyto povinnosti jsou označovány jako pilíře islámu a zahrnují vyznání víry, modlitbu, půst, almužnu a pouť do Mekky.

---

<sup>15</sup> KROPÁČEK, L. (1992): s. 9.

<sup>16</sup> BAHBOUH, CH. a kol. (2008): s. 147.

<sup>17</sup> BAHBOUH, CH. a kol. (2008): s. 116.

<sup>18</sup> Dostupné z: <http://pewforum.org/2009/10/07/mapping-the-global-muslim-population>; [cit. 10.1.2015].

Vyznání víry neboli *šaháda* zní následovně: „Vyznávám, že není boha kromě Boha a Muhammad je posel Boží.“ První část odkazuje na víru v jediného Boha, čímž prakticky řadí islám k monoteistickým náboženstvím, druhá část vyjadřuje víru v Muhammada jakožto proroka. Jestliže chce nevěřící člověk konvertovat k islámu, stane se muslimem právě po vyřčení *šahády*, přičemž tento akt musí být úředně zaznamenán. Muslim vyřkává *šahádu* během každodenních modliteb.

Modlitba, arabsky *salát*, je považována za nejdůležitější povinnost muslima. Její vynechání je, v případě, že věřící není od vykonání modlitby osvobozen, považováno za hřích.<sup>19</sup> Muslim je povinen vykonat pět modliteb denně – ráno za úsvitu, v poledne, odpoledne mezi polednem a západem slunce, večer a v noci, tedy kdykoliv po zmizení posledních červánků. Platnost modlitby je podmíněna rituální čistotou, která se provádí omytím čistou vodou, případně jemným pískem není-li voda k dispozici, čistotou oděvu věřícího a modlitebního místa, náležitým oděním<sup>20</sup>, zachováním vážnosti a dodržením modlitebního směru na Ka<sup>c</sup>bu<sup>21</sup>, času určeného pro danou modlitbu a správného postupu úkonu. Ten se však může v závislosti na jednotlivých právních školách v detailech lišit. Speciální význam mají povinná páteční shromáždění, jelikož právě pátek byl Bohem ustanoven jako den kolektivního vyznávání víry; muslimové na nich demonstrují svoji oddanost Bohu, a sice tím, že upozadí své další zájmy, a také zde potvrzují mimo jiné své náboženské svazky a společenskou solidaritu.<sup>22</sup> Páteční setkání připadá na dobu polední modlitby, kterou tak nahrazuje, a je vedeno imámem. Imám během setkání pronáší kázání, jež je ve své první půli tvořeno chválou

---

<sup>19</sup> Od modlitby jsou osvobozeni lidé neschopní, postihu vážnou nemocí, dospívající, ženy menstrující, rodičící nebo v šestinedělí. ABDALATI, H. (2010): s. 37-38.

<sup>20</sup> Oděv muže by měl zakrývat oblast mezi pupkem a koleny, žena by měla být zahalená celá s výjimkou tváře, rukou a chodidel. Pro obě pohlaví platí, že by látka oděvu neměla být průhledná.

<sup>21</sup> Ka<sup>c</sup>ba je stavba přibližně krychlového tvaru, v jejímž východním rohu je zasazen posvátný černý kámen. Jedná se o hlavní svatyni v Mekce, která hraje významnou roli během pouti do Mekky, jednoho z pilířů islámu. Je také cílem modlitebního směru, tzv. *qibly*.

<sup>22</sup> ABDALATI, H. (2010): s. 46.



Boha doplněnou modlitbami za proroka Muhammada, druhou polovinu zaujímá imámová modlitba za všechny muslimy. Též se na něm konzultují určitá sociálně-náboženská témata, případně témata aktuální.

Půst čili *sawm* znamená zdržení se jídla, pití, tělesných rozkoší, ale například i vdechování kouře nebo hádek. Závazný je půst o měsíci ramadánu<sup>23</sup>, který trvá zpravidla 30 dní. Drží se vždy od úsvitu do setmění, a osvobozeni od něj jsou staří či vážně nemocní lidé, těhotné a kojící ženy, děti do zhruba 10 let věku a lidé na cestách či těžce pracující. S výjimkou starých a nemocných lidí jsou ostatní povinni nahradit půst později.

Dalším pilířem islámu je povinná almužna, jejíž význam je značný především na duchovní úrovni. Odevzdání nejméně 2,5 % z majetku, ve své podstatě daně, upevňuje lásku mezi lidmi, činí člověka nesobeckým a zbavuje ho touhy po bohatství, příjemce almužny je naopak očištěn od závisti. Almužna se týká vypěstovaných plodin, chovaných zvířat, například skotu či koz, drahých kovů a obchodovatelného zboží. Arabský výraz pro povinnou almužnu je *zakát*, v Koránu je také možné setkat se s výrazem *sadaqa*, ten označuje almužnu dobrovolnou.

Pouť do Mekky neboli *hadždž* by měl každý muslim vykonat minimálně jednou za svůj život, jestliže mu to zdraví a finanční prostředky umožňují. Nemocní a tělesně postižení lidé mohou určit náhradníka, jenž se vydá na pouť místo nich, v případě předčasného úmrtí se přihlíží k obsahu závěti, kde též může být určen člověk, který by měl za zemřelého vykonat tuto povinnost. Pouti se neúčastní ženy bez mužského doprovodu, otroci a lidé, pro něž by byla cesta do Mekky nebezpečná životu.

---

<sup>23</sup> Ramadán je devátý měsíc islámského kalendáře. Data jeho začátku a konce nejsou fixní a každý rok se posunují, jelikož islámský kalendář je na rozdíl od gregoriánského lunární, a rok je tak o 11 dnů kratší. V roce 2015 připadá ramadán na období 18. června až 17. července.

Nejenom vztah člověka k Bohu, ale také mezilidské vztahy upravuje *šarīʿa*, což je označení pro systém islámského práva. Věda, která se zabývá jeho výkladem na základě pramenných zdrojů, se nazývá *fiqh*; mezi nejdůležitější prameny práva je řazen Korán, Sunna, konsensus a analogie, některé právní školy využívají navíc například principů *istihsán* a *istisláh*.<sup>24</sup> Uplatnění islámského práva v praxi se v současné době liší v závislosti na konkrétních zemích. V některých státech se *šarīʿa* aplikuje na záležitosti osobního statusu, tedy v oblastech rodinného či dědického práva, i na otázky práva trestního, v jiných zemích se uplatňuje částečně pouze v rodinném a dědickém právu. Systém podléhá principu teritoriality, což znamená, že muslimovi, který spáchá trestný čin mimo území *dár al-islám*<sup>25</sup>, bude uložen trest, který ukládá místní právo, nikoliv islámské. *Šarīʿa* rozlišuje pět kategorií lidských činů: *fard*, *sunna*, *mubáh*, *makrúh* a *harám*, resp. činy povinné, doporučené, dovolené, zavrženíhodné a zakázané. Jedním z často zmiňovaných *harám* skutků je například dobrovolná konzumace vepřového masa a zvířat, jež nebyla usmrcena řádným způsobem.<sup>26</sup>

---

<sup>24</sup> Sunna je tradice postavená na praxi, způsobu jednání a uvažování vycházející z následování Prorokova vzoru, tedy z toho, co Muhammad řekl, učinil nebo viděl a mlčky schválil. Konsensus neboli *idžmáʿ* znamená shodu právníků v otázce daného tématu. Analogie, arabsky *qiyás*, je deduktivní proces, během kterého se na nový jev aplikují hodnoty z jevu původního, jenž má stejnou podstatu. Využití analogie lze vysledovat např. u užívání drog. Ty jsou dnes zakázány na stejném principu jako dříve alkohol – obě látky vylučují u člověka rozumné uvažování. *Istihsán* vyjadřuje preferenci správnosti, kdy právník volí nejlepší řešení z hlediska samotného práva, bez ohledu na to, jaké bude mít rozhodnutí dopad na lidi; *istisláh* naopak vyjadřuje upřednostnění veřejného blaha – právník vybere z možných variant řešení tu, která nejvíce konvenuje lidem. *Istisláh* se může použít jenom v případech, které nejsou upraveny konsensem nebo analogií.

<sup>25</sup> *Dár al-islám* je označení pro území, na němž se smí volně šířit islámská víra. Opakem je *dár al-harb*, kde je naopak víra potlačována, stejně jako její šíření.

<sup>26</sup> „A jsou vám zakázány zdechliny, krev, vepřové maso a to, co bylo zasvěceno jinému než Bohu, dále zvířata zardoušená či zabitá úderem, pádem či bodnutím rohu nebo zakousnutá divokou zvěří – kromě těch, jež jste očistili – a dále to, co bylo podřezáno na kamenech vztyčených. Je vám též zakázáno losování pomocí šípů, a to je hanebnost! A dnes jsou ti, kdož neuvěřili, zoufalí z náboženství vašeho, proto se jich nebojte, nýbrž bojte se Mne! Dnešního dne jsem pro vás dovršil vaše náboženství a naplnil nad vámi Své dobrodiní a zlíbilo se mi dát vám islám jako náboženství. A kdo je donucen to pojídat během hladomoru, nemaje úmyslu hřešit ... vždyť Bůh je odpouštějící, slitovný.“ *Korán* 5:3

Víra se v islámu zakládá na několika člancích, a to víře v jediného Boha, proroky, anděly a džiny, víře ve zjevené knihy, víře v soudný den a víře v osud. Zbožnost člověka se však neodvívá pouze od slov a forem jednotlivých úkonů náboženské praxe. Dobrým muslimem je ten, jehož víra je upřímná, kdo je připraven pomáhat skrze dobročinné a laskavé skutky svým blízkým, kdo je dobrým občanem a jeho pozice je za všech okolností pevná a neotřesitelná.<sup>27</sup>

## 2.3 Integrace

Koncept integrace, jako jeden z fenoménů přistěhovalectví, nabízí množství definic, které významně varíují v rámci různých národních kontextů. V obecném slova smyslu je možné integraci formulovat jako proces, během něhož se imigranti včleňují do majoritní společnosti. Tento proces ovlivňuje řada faktorů, například motiv migrace, region původu imigranta, úroveň vzdělání, jazyková vybavenost, struktura stávající komunity v cílové zemi, kvalita vztahů s většinovou populací či přístup samotných přistěhovalců k vlastní integraci a jejich zapojení se do ekonomického systému přijímající země.<sup>28</sup> Výjimečně může docházet k situacím, kdy se cizinec odmítá integrovat a dobrovolně se majority straní, v takovém případě lze hovořit o takzvané segregaci. Jestliže se naopak integrovat chce, a je to majorita, která mu odpírání možnost se s ní sžít, jedná se o marginalizaci, jež může následně vyvolat u imigranta pocity frustrace. Německý sociolog Hartmut Esser vymezil ve své práci *Soziologie: Spezielle Grundlagen* čtyři roviny sociální integrace, a sice strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační.<sup>29</sup>

Koncept strukturální roviny integrace je spojený s individuálním získáváním příslušných pozic v sociální společnosti. Lze sem zařadit

---

<sup>27</sup> ABDALATI, H. (2010): s. 22.

<sup>28</sup> HEŘMANOVÁ, E. a FARYADOVÁ, K. (2012): s. 111.

<sup>29</sup> HECKMANN, F. (2006): s. 3.

mimo jiné získání občanství a s tím spojené získání volebního práva, individuální ekonomickou situaci, profesní život, vzdělání, kvalitu bydlení a další.<sup>30</sup> Existence moderních společností závisí na materiální produkci, což vysvětluje ústřední význam ekonomických institucí v nich a institucí, které jsou s ekonomickými úzce spjaté, například vzdělávací systém. Pozornost se v poslední době upírá především na postavení přistěhovalců na trhu práce, kdy tito získávají mnohdy podřadná zaměstnání na takzvaném sekundárním pracovním trhu. Ta bývají definována jako „práce pro cizince“ a domácí pracovníci se jim vyhýbají. Právě to však významně ovlivňuje ekonomickou situaci, která se poté odráží například v kvalitě bydlení, přičemž bydlení nízké kvality ve znevýhodněných lokalitách je návazně spojeno s vysokým rizikem sociálního vyloučení.<sup>31</sup> Zcela očividně se jedná o komplexní systém, v němž dochází k provázání jednotlivých oblastí mezi sebou a integrace imigrantů do jednotlivých struktur je nezbytná.

Průběh kulturní integrace lze shrnout do čtyř fází. V první fázi se cizinec přizpůsobuje pouze do té míry, která mu umožňuje základní přežití, následuje přijetí nezbytných prvků kultury majoritní společnosti, ve třetí fázi dochází ke sblížení a integraci s převahou místní kultury, konečná fáze je potom o částečné či dokonce úplné asimilaci.<sup>32</sup> Kulturou se v tomto případě rozumí například etnicita, jazyk, tradice a zvyky nebo náboženství. Plná asimilace předpokládá opuštění původních kulturních hodnot a vzorců chování imigranta a jeho splynutí s většinovou populací. Potlačení vlastních zvyků je nicméně pro mnoho přistěhovalců velmi obtížné, a proto je častějším jevem právě asimilace částečná, kdy se imigrant adaptuje a přijímá takzvanou domácí kulturu, a to především v oblasti veřejné sféry, zároveň si však zčásti stále uchovává své původní kulturní zvyky. Jednou z možností částečné asimilace může být přijetí

---

<sup>30</sup> RUDIGER, A. a SPENCER, S. (2003): s. 15.

<sup>31</sup> RÁKOCZYOVÁ, M. a TRBOLA, R. (2009): s. 26-27.

<sup>32</sup> TOPINKA, D. (2007): s. 27. Dostupné z:

[http://inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/integrace\\_muslimu.pdf](http://inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/integrace_muslimu.pdf); [cit. 16.1.2015].

některých prvků kultury minoritní skupiny majoritou v rámci obohacení kultury vlastní. Součástí této dimenze integrace je i koncept takzvaného multikulturalismu.<sup>33</sup>

Interaktivní dimenze integrace se v principech částečně překrývá s kulturní dimenzí. Základem je interakce ve vztazích minoritní a majoritní společnosti, přičemž úspěšnost tkví v začlenění imigranta do sociálních sítí v podobě uzavírání nových přátelských či partnerských vztahů, nevyjímaje uzavírání manželství. Bezpochyby sem patří i aktivní participace v zájmových sdruženích a jiných společenských organizacích, neméně důležité je také formování vztahů uvnitř vlastní menšiny.<sup>34</sup> Tato dimenze je velmi důležitá pro samotného imigranta, jemuž navazování nových vztahů a sdílení zážitků pomáhá snáze překonat první fázi integrace. Je však nutné pojímat systém interakcí komplexně a snažit se vyvarovat izolaci, ke které by došlo, pokud by přistěhovalec rozvíjel vztahy pouze v rámci jedné komunity.

U identifikační dimenze je již z označení patrné, že tato rovina integrace souvisí s individuální identifikací. Potřeba vlastní identity je vrozená, podřízená přirozeným psychologickým vzorcům, svoji roli v procesu sebeidentifikace nicméně hraje také kultura a prostředí, v jakém se jedinec nachází. Smysl pro identitu není možné rozvinout bez emocí, resp. pocitů, které jsou stimulovány právě okolním světem. Problémem identifikační dimenze integrace jsou tendence majoritní společnosti dekonstruovat identitu přistěhovalců na zažitých stereotypech; úspěšnost integrace v této rovině je podmíněna reprezentací imigrantů jako individuí na základě společných setkání, dialogů a vzájemných interakcí.<sup>35</sup>

---

<sup>33</sup> Viz 2.3.1 Multikulturalismus, s. 14-16.

<sup>34</sup> HECKMANN, F. (2006): s. 17.

<sup>35</sup> SÖKEFELD, M. (1999): s. 431.

### 2.3.1 Multikulturalismus

Studium tohoto fenoménu je velmi komplikované; termín samotný je často formulován ne vždy zcela jednoznačně, a je používán v různých kontextech a také významových polohách. Otázky multikulturalismu bývají diskutovány zpravidla v zemích, které jsou obecně považovány za vyspělé, tedy „západní“. V rámci kulturní dimenze integrace lze multikulturalismus definovat jako společenskou situaci, v níž vedle sebe existují různé kulturní skupiny v rámci jednoho politického útvaru, například státu.<sup>36</sup> Z tohoto pohledu jsou v multikulturalismu rozlišovány tři základní myšlenkové proudy, a to pluralistický, liberální a kritický.

Pluralistický model je v současné době ve většině případů stále pojmán jako standardní; jedná se o záměrné vyzdvižení a podporu distinkce kultur minoritních skupin, které zahrnují mimo jiné folklór, životní styl či například jídlo. Kultura samotná je v tomto případě vnímána jako prvek nepřetržitého procesu interakcí jednotlivých kultur mezi sebou, přičemž neexistuje žádná kultura „originální“ nebo „čistá“.<sup>37</sup> V reálné praxi však tento model přispívá k nerovnoprávnosti jednotlivých komunit a nefunkčnosti procesu úspěšné integrace, protože odlišné typy komunit reprezentují různé typy myšlení a životního stylu, které jsou mnohdy vzájemně nekompatibilní.<sup>38</sup> Zároveň je třeba vzít v potaz fakt, že ne každý jedinec se nutně sebeidentifikuje se „svojí“ kulturou, která mu může být na základě jeho etnicity připisována.

Liberální proud také uznává specifika jednotlivých kulturních skupin, na rozdíl od pluralistického modelu je nicméně právě zde kladen důraz na integraci minorit a vytvoření společenství, jež bude charakterizováno rovností všech jednotlivců. Liberální multikulturalismus

---

<sup>36</sup> HIRT, T. (2008): s. 295.

<sup>37</sup> BOSSWICK, W. a HECKMANN, F. (2006): s. 7. Dostupné z: <http://eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf>; [cit. 16.1.2015].

<sup>38</sup> PAREKH, B. (2000): s. 51.

se nestaví proti přijímání odlišných kulturních prvků, nelze však podle něj podporovat jinakost jedné skupiny na úkor druhé. Podle jednoho z čelních představitelů tohoto proudu, britského sociologa Johna Rexe, je v ideální multikulturní společnosti oddělována v rámci demonstrace specifických kulturních prvků sféra veřejná od sféry soukromé, jak toto představil ve svém článku *The concept of a multicultural society*.<sup>39</sup> Veřejná sféra je zastoupena legislativou, politikou a ekonomikou. Tyto systémy zaručují rovnost všech, co se týče práv i povinností, možnost svobodně volit a být volen v rámci jednotného politického systému a volný vstup do ekonomických institucí. Soukromá sféra zahrnuje veškeré tradiční aktivity v rámci menšiny, mimo jiné i náboženskou praxi.

Další z významných představitelů liberálního multikulturalismu, kanadský filozof Will Kymlicka, ve svém díle *Multicultural citizenship: a liberal theory of minority rights* hovoří o dvou modelech kulturní rozmanitosti. V prvním případě je rozmanitost tvořena na základě individuální imigrace, kdy se jednotlivci často volně sdružují do etnických skupin a zároveň si přejí být začleněni do majoritní společnosti a stát se jejími plnohodnotnými členy. Druhý model je reprezentován národnostními menšinami, které trvají na udržení své tradiční kultury a požadují různé formy autonomie, aby jako odlišné kulturní skupiny přežily.<sup>40</sup> Na základě těchto dvou modelů potom Will Kymlicka rozlišuje polyetnický a multinárodní stát. V polyetnickém státě dochází k akceptaci imigrantů z kulturně odlišného prostředí, jimž je mimo jiné umožněno udržení vlastních etnických odlišností; v multinárodním státě naopak existuje více národů v jedné zemi, přičemž takový stát může vzniknout nedobrovolně, například kolonizací, či dobrovolně, pokud se jedná o federace vytvořené právě minoritními skupinami.

---

<sup>39</sup> REX, J. (2010): s. 219-220.

<sup>40</sup> KYMLICKA, W. (1996): s. 10.

Kritický multikulturalismus je disciplína, která se začala postupně formovat v polovině 90. let 20. století.<sup>41</sup> I tento proud vnímá kulturní rozdíly ve společnosti jako významné, avšak je chápe jako prostředky utváření vlastní identity a hodnot každého jednotlivce. Zástupci kritického multikulturalismu poukazují na nerovnosti, které jsou znatelné v přístupu jednotlivých minoritních skupin například ke vzdělání, nebo na významný vliv dominantních kultur z hlediska socio-ekonomického rozdělení společnosti. Na rozdíl od dvou předešlých proudů se tento zaměřuje na studium jednotlivých způsobů produkce rasismu či zaujatosti v systému společenských vrstev.<sup>42</sup>

---

<sup>41</sup> HIRT, T. (2008): s. 308.

<sup>42</sup> MOREE, D. a kol. (2008): s. 19-20. Dostupné z: [http://varianty.cz/download/pdf/pdfs\\_70.pdf](http://varianty.cz/download/pdf/pdfs_70.pdf); [cit. 16.1.2015].



### 3 INTEGRAČNÍ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY

Od počátku 90. let 20. století se Česká republika potýká se značným nárůstem počtu cizinců s povoleními k pobytům delším než 90 dní a s trvalým pobytem.<sup>43</sup> Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, který je účinný od 1. ledna 2000, definuje cizince jako „každou fyzickou osobu, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie“. S růstem počtu cizinců souvisí i vytváření přistěhovaleckých komunit, tedy i nutnost řešení jejich integrace do majoritní společnosti, a to především na kulturní a strukturální úrovni. Na konci 90. let se začaly významně projevovat snahy západní Evropy redefinovat společenskou smlouvu mezi přistěhovanci a přijímacími zeměmi<sup>44</sup>; v polovině roku 1999 se tyto odrazily i v domácí politice, kdy česká vláda vydala dokument *Zásady koncepce integrace cizinců*, první, který ve své podstatě řeší na politické úrovni právě otázku integrace. Na tento dokument navázala o rok později obsáhlejší *Koncepce integrace cizinců*, resp. *Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců*, jejíž současná verze byla rozpracována v roce 2011.<sup>45</sup> Hlavními prioritami procesu úspěšné integrace jsou: znalost češtiny, ekonomická soběstačnost, orientace v novém prostředí a adaptace na způsob života v hostitelské zemi a vztahy cizinců s většinovou populací. Vzhledem ke komplexnosti problematiky je nutné zapojení celé řady vládních resortů, dalších partnerů v rámci regionálních a lokálních správ a organizací. Roli koordinátora zastávalo do roku 2008 Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, poté byla převedena na Ministerstvo vnitra ČR.

*Koncepce* se vztahuje na občany takzvaných třetích zemí<sup>46</sup>, především ty, kteří pobývají na území naší země na základě uděleného víza k pobytu nad 90 dní a povolení k dlouhodobému či trvalému

---

<sup>43</sup> Viz Obr. příloha č. 1, s. 91.

<sup>44</sup> BARŠA, P. a BARŠOVÁ, A. (2005): s. 7.

<sup>45</sup> Dostupné z: <http://mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>; [cit. 22.1.2015].

<sup>46</sup> Občané zemí mimo EU.

pobytu.<sup>47</sup> Cílovou skupinou nejsou osoby, jimž byl udělen azyl, a také občané Evropské unie, jejichž specifické postavení upravuje od vstupu České republiky do EU přímo právní řád.<sup>48</sup> Ke dni 31. prosince 2014 žilo na území České republiky téměř 452 tisíc cizinců se zaevidovaným povoleným pobytem, z toho bezmála 268 tisíc ze zemí mimo Evropskou Unii.<sup>49</sup> O rok dříve to bylo více než 441 tisíc cizinců, z toho 265 596 ze třetích zemí. Přes 257 a půl tisíce z nich mělo v ČR povolený pobyt na 12 měsíců a déle.<sup>50</sup>

K udělení víza prodlužující dobu pobytu na dobu delší než 90 dní dochází poté, co cizinec podá žádost splňující všechny zákonem stanovené náležitosti a Ministerstvo vnitra ČR tuto žádost vyřídí kladně. K udělení nedochází mimo jiné, pokud se cizinec nedostaví na vyzvání ministerstva k osobnímu pohovoru, pozmění či padělá údaje podstatné pro rozhodnutí o udělení víza, existuje nebezpečí, že by cizinec mohl ohrozit bezpečnost státu či je důvodné podezření, že trpí nemocí, jež je uvedena ve vyhlášce Ministerstva zdravotnictví ČR č. 274/2004 Sb.<sup>51</sup> Naopak kladně bývají vyřízeny žádosti, které jsou podány za účelem získání povolení k trvalému pobytu, sloučení rodiny, studia nebo na základě pozvání k návštěvě.<sup>52</sup>

O povolení k dlouhodobému pobytu může žádat cizinec, který již získal dlouhodobé vízum nebo plánuje pobývat na území země déle než půl roku, opět za účelem například sloučení rodiny či studia. Podmínky

---

<sup>47</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2011): s. 5. Dostupné z: <http://mvcr.cz/soubor/uv-09022011-pdf.aspx>; [cit. 22.1.2015].

<sup>48</sup> Členské státy EU: Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Spojené království, Španělsko, Švédsko.

<sup>49</sup> Dostupné z: <http://mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>; [cit. 22.1.2015].

<sup>50</sup> ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2014): s. 29 a 39. Dostupné z: [http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9A003F3BED/\\$File/29002714.pdf](http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9A003F3BED/$File/29002714.pdf); [cit. 22.1.2015].

<sup>51</sup> Seznam zmiňuje např. SARS, tuberkulózu, syfilis či akutní psychotické poruchy.

<sup>52</sup> Dostupné z: <http://mvcr.cz/clanek/vizum-k-pobytu-nad-90-dnu-dlouhodobem.aspx>; [cit. 22.1.2015].

pro kladné vyřízení žádosti se prakticky shodují s podmínkami pro udělení víza pro pobyt delší než 90 dní. V polovině roku 2014 byly upraveny zásady pro dlouhodobý pobyt za účelem zaměstnání, který je nově podmíněný vlastnictvím takzvané zaměstnanecké karty. Ta je vydávána na dobu trvání pracovního poměru, nejdéle však na 2 roky. Platnost je možné opakovaně prodlužovat.<sup>53</sup> Jestliže se cizinec uchází o pozici vyžadující vysokou kvalifikaci, podává žádost o takzvanou modrou kartu. I tato karta opravňuje cizince k dlouhodobému pobytu a možnosti zaměstnání zároveň. O vydání karty nežadají občané EU a Švýcarska.

Trvalý pobyt získávají imigranti z nečlenských zemí EU, kteří si podají žádost po minimálně pěti letech nepřetržitého pobytu v České republice. Další podmínky pro schválení žádosti se opět prakticky nemění. Jestliže se věk žadatele pohybuje v rozmezí 15 až 60 let, musí k žádosti přiložit doklad o složení povinné zkoušky z českého jazyka na úrovni A1.<sup>54</sup> S povolením trvalého pobytu nabývá cizinec téměř stejných práv a povinností jako občan České republiky s výjimkou volebního práva. I nadále mu také z povolení vyplývají určité povinnosti vůči Ministerstvu vnitra ČR. Po pěti letech od schválení trvalého pobytu může cizinec zažádat o udělení státního občanství. To je podmíněno mimo jiné vyšší úrovní znalosti českého jazyka, znalostí ústavního systému České republiky a orientací v základních reáliích.

Ve velké míře se na začlenění imigrantů do společnosti podílí i Centra na podporu integrace cizinců, která spadají pod Správu uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR a jsou financována z Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí. První centra byla otevřena v roce 2009, k poslednímu dni roku 2014 fungovala v devíti krajích České republiky. Centra poskytují sociální a právní poradenství, kurzy českého jazyka a tlumočnické služby, a pořádají také

---

<sup>53</sup> Dostupné z: <http://mvcr.cz/clanek/zamestnanecka-karta.aspx>; [cit. 22.1.2015].

<sup>54</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2011): s. 11. Dostupné z: <http://mvcr.cz/soubor/uv-09022011-pdf.aspx>; [cit. 22.1.2015].

socio-kulturní kurzy, které pomáhají cizincům seznámit se zejména s fungováním sociálního, zdravotního a vzdělávacího systému. Pro majoritní společnost realizují řadu osvětových a kulturně-společenských akcí.<sup>55</sup>

Jednou z priorit procesu úspěšné integrace je orientace imigrantů v novém prostředí a jejich základní informovanost. K tomu významně přispívají mnohé internetové stránky financované či přímo spravované Ministerstvem vnitra ČR, často ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR. Patří mezi ně mimo jiné <http://cizinci.cz> nebo <http://imigracniportal.cz>, od ledna 2015 též <http://vitejtevcr.cz>. Poslední ze jmenovaných portálů nabízí možnost přihlásit se na adaptačně-integrační kurz, k dispozici jsou zde také informační balíčky v několika jazykových mutacích, které obsahují informační brožuru a názorný filmový snímek, a další materiály důležité pro nově příchozí cizince.

Česká vláda se dále finančně podílí na řadě dílčích projektů, které napomáhají integraci cizinců, a prostřednictvím jednotlivých resortů podporuje mnohé krajské či obecní lokální integrační programy.

### **3.1 Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců (AKIC)**

*Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců* je dokument vymezující postup České republiky v oblasti integrace cizinců. První aktualizovaná verze byla vydána v roce 2006, opětovná aktualizace proběhla v roce 2011. Poslední aktualizaci si vyžádaly v první řadě vysoké meziroční přírůstky cizinců s povoleními k pobytům na našem území delším než 90 dní, a to především v období let 2005 až 2008.<sup>56</sup> Vleklá hospodářská krize v následujícím roce způsobila zpomalení nastoleného trendu a zároveň s ní vyvstaly problémy spojené se samotnou integrací

---

<sup>55</sup> Dostupné z: <http://integracnicentra.cz/Onas/InformaceOProjektu.aspx>; [cit. 24.1.2015].

<sup>56</sup> Viz Obr. příloha č. 1, s. 91.

přistěhovalců. Právě jejich analýza a návrhy řešení jsou jádrem obsahu *Koncepce*.

Hlavním problémem se v současné době jeví zaměstnávání cizinců takzvaně načerno, pouze na základě ústních dohod a jim podobných. Taková pracovní pozice je nejenom nestabilní, zároveň však znevýhodňuje zahraničního pracovníka v dalších oblastech, například mu není ze strany zaměstnavatele hrazeno sociální a zdravotní pojištění. Zaměstnavatelé v těchto případech také často neposkytují zázemí pro další profesní postup zaměstnance.<sup>57</sup> Ke změně situace je nutný především zájem zaměstnavatelů na korektních pracovně-právních vztazích se zaměstnanci a také lepší informovanost cizinců o jejich právním statusu a zákonem stanovených právech a povinnostech, která je jednou z priorit integrační politiky České republiky.

Základní informace by měli mít imigranti k dispozici ideálně před samotným příjezdem do země, z hlediska dostupnosti je nicméně toto zajištěno nedostatečně, poněvadž informace jsou k dispozici především na internetu. Zajištění vyšší informovanosti by podle vlády mělo zabezpečit „*aktivní vyhledávání a oslovování cílové skupiny, zejména pak prostřednictvím metod terénní práce (streetworku) v přirozeném prostředí cizinců*“.<sup>58</sup> Významně se na posílení zpravenosti budou podílet také Centra na podporu integrace cizinců a nestátní neziskové organizace.

Klíčový význam pro úspěšnou integraci má bezesporu znalost českého jazyka. Ta je na základní úrovni povinná mimo jiné pro získání povolení k trvalému pobytu, což může pro některé jedince znamenat poměrně silnou motivaci. Především u nově příchozích cizinců je jazyková vybavenost velmi nízká, leckdy prakticky nulová, stejně je tomu i u přistěhovalců, kteří se částečně separují od majoritní společnosti a

---

<sup>57</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2011): s. 14. Dostupné z: <http://mvcr.cz/soubor/uv-09022011-pdf.aspx>; [cit. 24.1.2015].

<sup>58</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2011): s. 20. Dostupné z: <http://mvcr.cz/soubor/uv-09022011-pdf.aspx>; [cit. 25.1.2015].

jejich aktivity nepřesahují rámec vlastní komunity. V *AKIC* se vláda zavazuje, že bude kladen větší důraz na zajištění širší dostupnosti výuky češtiny, včetně alternativních možností v podobě e-learningu či audio-učebnic určených k samostudiu, a rozmanitost nabízených kurzů.<sup>59</sup> Na děti imigrantů se vztahuje povinnost participace na školní docházce, jestliže jejich pobyt zde přesahuje dobu 90 dní. Jazyková adaptace je snazší pro ty z nich, které navštěvují školu od 1. ročníku, začlenění starších je mnohdy naopak velmi obtížné. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se snaží tento problém kompenzovat dotacemi na školní projekty nad rámecové výuky jazyka.<sup>60</sup>

Dalším problémem, který *Koncepce* řeší, je omezená dostupnost zdravotní péče. Cizinci ze třetích zemí, kteří nemají v České republice trvalý pobyt a nejsou legálně zaměstnáni u české společnosti, nemají nárok na veřejné zdravotní pojištění a musí se tedy registrovat u komerčních pojišťoven. Některé z nich mnohdy cizince pro specifické důvody odmítají, v jiných případech takto pojištěné cizince odmítají přímo lékaři.<sup>61</sup> Cílem je ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví ČR zajistit vyšší informovanost imigrantů o systému českého zdravotnictví, stejně jako zdravotnických pracovníků o ochraně veřejného zdraví ve vztahu k cizincům.

Vládou navržené změny v integračním procesu předpokládají spolupráci s imigrantem již před jeho příjezdem do země, aby došlo k eliminaci situací, kdy se cizinec ocitá bez potřebných informací a základní podpory v momentě, kdy se seznamuje s novým prostředím a je nejvíce zranitelný. Speciální pozornost bude věnována dětem cizinců a taktéž ženám, zejména ženám v domácnosti, u nichž hrozí vyšší riziko

---

<sup>59</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2011): s. 20. Dostupné z: <http://mvcr.cz/soubor/uv-09022011-pdf.aspx>; [cit. 25.1.2015].

<sup>60</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2011): s. 12. Dostupné z: <http://mvcr.cz/soubor/uv-09022011-pdf.aspx>; [cit. 25.1.2015].

<sup>61</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2011): s. 13. Dostupné z: <http://mvcr.cz/soubor/uv-09022011-pdf.aspx>; [cit. 26.1.2015].

izolace. K financování aktivit spojenými s integrací vláda plánuje efektivněji využívat Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí či Evropský sociální fond. Správu části dotací by nově měly převzít také kraje a obce, aby se i ty přímo zapojily do procesu integrace cizinců.<sup>62</sup> V oblasti vztahů s majoritní populací se podle *AKIC* předpokládá aktivní spolupráce s médii, jež by měla klást důraz na objektivnost, a nestátními organizacemi. Jednou z proklamovaných priorit je také podpora osvětových a kulturních akcí, které by měly pozitivně přispět k vývoji vztahů mezi přistěhovalci a obyvateli hostitelské země.

### **3.1.1 Postup při realizaci AKIC – Společné soužití v roce 2015**

Na aktualizovanou *Koncepci* každý rok navazuje vydání materiálu *Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Společné soužití*, který vychází ze záměrů integrační politiky definovaných v *AKIC* a analýzy současné situace, a navrhuje konkrétní opatření a postupy, jimiž bude podpořena integrace cizinců v daném roce. Podobně jako strategie v *Koncepci* se i řešení navrhovaná v *Postupu* vztahují na občany zemí mimo Evropskou unii, především ty, kteří pobývají na území naší země na základě uděleného víza k pobytu nad 90 dní a povolení k dlouhodobému či trvalému pobytu. Na zajištění realizace navržených opatření vyčlenilo Ministerstvo vnitra v roce 2015 částku přes 20 a půl milionů korun<sup>63</sup>, což je bezmála o pětinu méně než v roce předchozím. Materiál byl také v roce 2015 předložen s rozporem, poněvadž vláda neakceptovala požadavek ministra pro lidská práva, menšiny a rovné příležitosti na zavedení aktivního a pasivního volebního práva cizinců do zastupitelstev krajů a obcí.<sup>64</sup>

---

<sup>62</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2011): s. 21-22. Dostupné z: <http://mvcr.cz/soubor/uv-09022011-pdf.aspx>; [cit. 26.1.2015].

<sup>63</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2015): s. 6. Dostupné z: [http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni\\_20\\_2015.pdf](http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni_20_2015.pdf); [cit. 5.3.2015].

<sup>64</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2015): s. 5-6. Dostupné z: [http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni\\_20\\_2015.pdf](http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni_20_2015.pdf); [cit. 5.3.2015].

Vláda České republiky v roce 2015 považuje za stěžejní principy integrační politiky, podobně jako v předchozích letech, následující body: dostupnost a efektivitu integračních opatření a vynaložených finančních prostředků, uchopitelné výsledky všech integračních aktivit, podporu rozvoje občanské společnosti a praktickou spolupráci všech, kdo mohou přispět k úspěšnému procesu integrace, a podporu politiky integrace cizinců na regionální úrovni.<sup>65</sup> Cílem je dosáhnout nekonfliktního a oboustranně přínosného společného soužití mezi cizinci a majoritní populací.

Jednou z priorit současné integrační politiky je ekonomická a sociální soběstačnost cizinců. Ti by měli být obeznámeni s podmínkami legálního zaměstnávání a podnikání, zároveň by měli být schopni zabezpečovat své životní potřeby sami vlastními příjmy a nebyť odkázáni na pomoc státu. Opatření navržená vládou předpokládají mimo jiné průběžné zvyšování informovanosti zaměstnavatelů o podmínkách zaměstnávání cizinců, zajištění poskytování informací krajskými pobočkami Úřadu práce ČR v co nejširším spektru jazykových verzí, pravidelnou aktualizaci informačních webových serverů nebo podporu sociálního a terénního poradenství financovanou z dotací státního rozpočtu. Samozřejmostí je průběžný monitoring aktuálního vývoje situace a bezprostřední efektivní řešení vznikajících či zjištěných problémů.<sup>66</sup>

Dalším bodem, kterým se *Postup* pro rok 2015 zabývá, je plná informovanost cizinců ve všech fázích jejich pobytu v České republice. Je nezbytné, aby se k nim informace dostávaly co nejrychleji, v jim srozumitelném jazyce. Vládní resorty je tedy musí povinně zveřejňovat v tištěných médiích a na svých internetových stránkách tak, aby byly

---

<sup>65</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2015): s. 9. Dostupné z: [http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni\\_20\\_2015.pdf](http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni_20_2015.pdf); [cit. 6.3.2015].

<sup>66</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2015): s. 13-14. Dostupné z: [http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni\\_20\\_2015.pdf](http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni_20_2015.pdf); [cit. 6.3.2015].



snadno vyhledatelné. Zvýšený důraz bude kladen na kvalifikaci tlumočnicků, lektorů, asistentů a dalších, stejně jako na kvalitu jimi poskytovaných služeb. Česká vláda rozděluje proces orientace cizince v přijímací zemi do několika fází. Základem je poskytnout cizinci informace o podmínkách pobytu v České republice a upozornit ho na rizika spojená s nedodržením zákonů. Takto zpraven by měl být potenciální imigrant ještě před samotným odjezdem ze země původu. Nově příchozí cizinci by se měli ideálně do 6 měsíců od příjezdu zúčastnit adaptačně-integračního kurzu, který jim poskytne základní informace nezbytné pro orientaci ve společnosti. Je vhodné, aby přistěhovalec, který získá povolení k dlouhodobému či trvalému pobytu, dále absolvoval některý z nabízených kurzů, v němž bude seznámen s hodnotami české společnosti, tedy například se zásadami demokracie, důstojností lidské bytosti nebo rovností žen a mužů. V kurzech budou také vykládány historické a politické reálie, cizinec bude obeznámen se systémem úřadů a institucí, ale například i s kulturními odlišnostmi.<sup>67</sup> Ministerstvo vnitra ČR je mimo jiné povinno do konce roku 2015 zajistit kompletaci a distribuci informačních materiálů, propagovat adaptačně-integrační kurzy a zabezpečit systém odborné přípravy a vzdělávání lektorů, zajistit aktualizaci instruktážního filmu *Jak na to*, který objasňuje postupy při vyřizování pobytových záležitostí, či posilovat socio-kulturní orientaci cizince prostřednictvím dílčích kurzů.<sup>68</sup>

Co se týče znalosti českého jazyka, která je klíčová pro úspěšnost procesu integrace, *Postup* navrhuje opatření zacílená na děti-cizince a dospělé cizince. U dětí si vláda jako prioritu stanovuje zvládnutí školní docházky, která by měla být ideálně podpořena nabídkou doučování vyučovacího jazyka, tedy češtiny. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR musí do 31. prosince 2015 zajistit podporu těchto

---

<sup>67</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2015): s. 14-15. Dostupné z: [http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni\\_20\\_2015.pdf](http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni_20_2015.pdf); [cit. 6.3.2015].

<sup>68</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2015): s. 15-16. Dostupné z: [http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni\\_20\\_2015.pdf](http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni_20_2015.pdf); [cit. 6.3.2015].

integračních aktivit prostřednictvím rozvojových programů, dále by také mělo vytvořit a realizovat systém odborné podpory pedagogických pracovníků při vzdělávání a začleňování žáků-cizinců navštěvujících školská zařízení v České republice, a rovněž má za úkol do konce června 2015 vyhodnotit analýzu praxe základních škol, pokud jde o naplňování práv žáků-cizinců z třetích zemí, zahrnující právě výuku českého jazyka, která byla zpracována v roce 2014. Ministerstvo musí dále do 15. června zmapovat počet žáků bez znalosti českého jazyka a do konce prosince zajistit prostřednictvím dotací mimo jiné vytvoření e-learningového prostředí pro výuku češtiny jako druhého jazyka pro žáky-cizince navštěvující mateřské, základní a střední školy.<sup>69</sup>

U dospělých cizinců je neznalost českého jazyka bezesporu největší integrační bariérou, proto je nutné zajistit co nejširší dostupnost kurzů češtiny pro dospělé a zároveň jimi postihnout různé stupně pokročilosti, včetně kurzů profesního jazyka. Kurzy jsou poskytovány Centry na podporu integrace cizinců, nevládními organizacemi či v rámci lokálních projektů obcí. Podpory by se mělo dostat také projektům alternativních možností výuky, zejména e-learningovým kurzům nebo audio-učebnicím pro samouky. Cizinci by měli být průběžně informováni o povinnosti složit zkoušku z českého jazyka pro účely získání trvalého pobytu a státního občanství, přičemž Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR je povinno zajišťovat propagaci formátu této zkoušky, včetně pořádání školení pro učitele kurzů češtiny pro cizince.<sup>70</sup>

Cílem integrační politiky pro rok 2015 je dále aktivní zapojení cizinců do společnosti, neboť v zájmu tolerance a eliminace xenofobních projevů se vytváření sociálních sítí jeví jako nezbytné. Ministerstvo vnitra ČR by se ve spolupráci s Ministerstvem kultury ČR mělo snažit o podporu

---

<sup>69</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2015): s. 11-12. Dostupné z: [http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni\\_20\\_2015.pdf](http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni_20_2015.pdf); [cit. 6.3.2015].

<sup>70</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2015): s. 12-13. Dostupné z: [http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni\\_20\\_2015.pdf](http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni_20_2015.pdf); [cit. 6.3.2015].

společných aktivit obyvatel lokálních oblastí, které slouží k rozvoji komunitního soužití cizinců a majoritní populace. Zároveň budou vládou finančně dotovány integrační aktivity vycházející z vlastní iniciativy přistěhovalců. Důležitá je bezpochyby podpora rozvoje mezikulturního dialogu, ať již prostřednictvím web-platformy <http://mezikulturnidialog.cz>, mediální prezentace cizinců nebo řady subjektů občanské společnosti.<sup>71</sup>

---

<sup>71</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2015): s. 16-17. Dostupné z:  
[http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni\\_20\\_2015.pdf](http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni_20_2015.pdf); [cit. 6.3.2015].

## 4 ARABOVÉ NA ÚZEMÍ NAŠEHO STÁTU

Styky s Araby na našem území sahají hluboko do historie; nejstaršími artefakty, které je dokládají, jsou umajjovské a abbásovské mince z období 8. až 10. století nalezené u města Kelče.<sup>72</sup> Přestože ve vrcholném a pozdním středověku přibyly k těmto hmotným památkám další doklady o kontaktech s Araby a jejich kulturou, mimo jiné překlady arabských děl z oboru astronomie, matematiky či filozofie, informace o konkrétním pohybu a dlouhodobých pobytech etnických Arabů v dávné historii českých zemí jsou velmi kusé. Mnohdy o nich referují publikace věnované muslimům na našem území, ačkoliv Arabové jako etnická skupina nejsou zcela zřejmě nábožensky homogenní, častěji však tato díla odkazují na muslimy nearabského původu.

Prvním významnějším obdobím, na které může tato práce navázat, jsou 60. léta minulého století. Již v meziválečném období se oblast takzvaného arabského světa potýkala se změnami v politicko-ideologických systémech. Význam boje za národní osvobození postupně rostl, aby po druhé světové válce, v 50. a 60. letech, dosáhl svého vrcholu. Nacionalismus byl spojován se socialismem jako perspektivou vnitřního výboje, a zahrnoval také sekularismus, kdy byla redefinována role islámu.<sup>73</sup> Ten byl postupně odsouván do soukromé sféry života. Právě v této době začaly arabské národně-socialistické a komunistické strany vysílat občany svých zemí do tehdejšího Československa za účelem studia.<sup>74</sup> Jednalo se především o studenty ze států, které v poválečném období navázaly spolupráci se Sovětským svazem a uzavíraly s ním a dalšími státy takzvaného východního bloku mimo jiné kulturní dohody. Československo uzavřelo první takovou dohodu v polovině října 1957 s Egyptem, následovaly dohody s Irákem v roce

---

<sup>72</sup> NOVÁK, V. (2009): s. 99.

<sup>73</sup> MENDEL, M. a MÜLLER, Z. (1989): s. 79.

<sup>74</sup> BEČKA, J. a MENDEL, M. (1998): s. 164.

1959, Tuniskem v roce 1963, o rok později s Alžírskem a v roce 1966 také se Sýrií. V 70. letech byly kulturní dohody uzavřeny s Libyí, Jordánskem či Marokem.<sup>75</sup> Účely jiné než studijní v té době nebyly povětšinou pro imigraci do Československa akceptovány.

Druhým významným milníkem pro zkoumání imigrace Arabů do naší země se staly revoluční události roku 1989, jež vyústily v pád komunistického režimu v tehdejší Československu. Demokratizace společnosti a transformace ekonomického systému předznamenaly pomyslné otevření dveří cizincům. Mnozí nově příchozí Arabové se zde postupně etablovali například jako drobní obchodníci či podnikatelé, velkému zájmu se také stále těšila imigrace za účelem studia, přesto však celkový počet přistěhovalců arabského původu nebyl příliš vysoký a rostl jen velmi pozvolna. Sčítání lidu, jež proběhla v letech 1991 a 2001, nepřinesla žádná konkrétní čísla vztahující se k cizincům se státní příslušností arabských států. Rovněž se zde neobjevily informace o počtu imigrantů, jejichž mateřským jazykem je arabština.

Podle výsledků posledního sčítání lidu, které v březnu 2011 provedl Český statistický úřad, se na našem území k 26. březnu 2011 nacházelo 3694 cizinců z arabských zemí. Přes 60 tisíc osob však svoji státní příslušnost ve formuláři neuvedlo. Arabštinu jako svůj jediný mateřský jazyk uvedlo 2651 osob, informace o počtu osob se dvěma mateřskými jazyky, z nichž je jedním arabština, nejsou k dispozici. U více než 450 tisíců osob nebyl mateřský jazyk zjištěn.<sup>76</sup> Podle zákona č. 296/2009 Sb. byly do sčítání zahrnuty všechny fyzické osoby, které zde měly povolení k dlouhodobému či trvalému pobytu, i fyzické osoby, jež zde byly v rozhodný okamžik<sup>77</sup> přítomny a neměly zde povolený dlouhodobý či

---

<sup>75</sup> Dostupné z: <http://msmt.cz/mezinarodni-vztahy/seznam-mezinarodnich-smluv>; [cit. 8.2.2015].

<sup>76</sup> Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30629&th=&vseuzemi=null&v=&vo=null&void=>; [cit. 10.2.2015].

<sup>77</sup> Rozhodným okamžikem byla stanovena půlnoc z 25. na 26. března 2011.

trvalý pobyt. Sčítání se naopak nedotklo cizinců požívajících diplomatické výsady a imunity.

Statistiky Ministerstva vnitra ČR, které jsou sestaveny na základě dat poskytnutých cizineckou policií, uvádí počty cizinců s povoleními k pobytům delším než 90 dní a s trvalým pobytem na území naší země. K poslednímu dni měsíce března 2011, tedy necelý týden po zmíněném sčítání lidu, v České republice žilo 4161 přistěhovalců z arabských zemí.<sup>78</sup> Nejaktuálnější dostupné statistiky uvádí, že ke dni 31. prosince 2014 zde mělo povolený pobyt nad 90 dní či trvalý pobyt 5127 osob se státní příslušností některého z takzvaných arabských států<sup>79</sup>, z toho 1107 žen. Nejvíce žen pocházelo ze Sýrie, z Iráku a Alžírsko, naopak nulové zastoupení mají v řadách imigrantek Spojené arabské emiráty.<sup>80</sup> K poslednímu dni roku 2014 zde nežili žádní občané Kataru a Ománu.<sup>81</sup>

V posledních letech se zvedl počet imigrantů, zejména ze Sýrie, kteří dorazili do České republiky z důvodu neutěšené politické situace v zemi jejich původu. Relativně velký počet cizinců z arabských států má také potíže s legalitou svého pobytu zde. Od roku 2008 statistiky sledují dvě základní kategorie nelegální migrace, a sice nelegální překročení vnější schengenské hranice republiky a nelegální pobyt. V první kategorii jsou sledovány osoby, které nedovoleně překročily nebo se pokusily o nedovolené překročení vnější schengenské hranice České republiky. Toto se týká i příletu na mezinárodní letiště. V druhé kategorii jsou vykazováni cizinci, kteří svým pobytem na území našeho státu porušují zákonem předepsané podmínky pro pobyt cizince.<sup>82</sup> Podle vyjádření ředitelství cizinecké policie do druhé skupiny spadají například Arabové, kteří přicestují na turistické vízum za účelem léčby v lázních, a po

---

<sup>78</sup> Dostupné z: <http://mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>; [cit. 10.2.2015].

<sup>79</sup> Viz Obr. příloha č. 2, s. 92.

<sup>80</sup> Viz Obr. příloha č. 3, s. 93.

<sup>81</sup> Dostupné z: <http://mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>; [cit. 10.2.2015].

<sup>82</sup> ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2014): s. 178. Dostupné z: [http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9A003F3BED/\\$File/29002714.pdf](http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9A003F3BED/$File/29002714.pdf); [cit. 12.2.2015].

vypršení platnosti víza v zemi zůstávají dál, či studenti, kteří se po přicestování zapíší ke studiu na vysoké škole, kterou postupně přestanou navštěvovat, nicméně již nevycestují zpět do své domoviny.<sup>83</sup>

Podle posledních dostupných informací z roku 2013 zadržela cizinecká policie na našem území celkem 179 nelegálně příchozích osob v rámci první zmíněné kategorie, z toho osm Syřanů, šest Jordánců, pět Iráčanů a tři občany Egypta.<sup>84</sup> Z hlediska druhé kategorie zde bylo pro nezákonný pobyt zadrženo celkem 3974 cizinců, přičemž 296 z nich pocházelo z Libye, 255 z Kuvajtu a 109 ze Saúdské Arábie.<sup>85</sup>

#### **4.1 Muslimská víra jako faktor ovlivňující úspěšnost integrace**

Přítomnost muslimů na území našeho státu není nijak novým fenoménem. První stoupenci islámu se zde začali trvale usazovat již za dob Rakousko-Uherska, tehdy šlo v první řadě o balkánské muslimy, a již ve 30. letech minulého století se začali na základě své náboženské příslušnosti sdružovat do formálnějšího celku.<sup>86</sup> Během druhé světové války však aktivity tehdejší muslimské obce postupně ustávaly, v roce 1945 potom obec svoje působení spontánně ukončila.<sup>87</sup> Ačkoliv muslimové na našem území žili i nadále, až události roku 1989 vytvořily předpoklady pro znovuoobnovení činnosti muslimské obce, načež v květnu 1991 došlo k ustavení Ústředí muslimských náboženských obcí.

---

<sup>83</sup> Dostupné z: [http://zpravy.idnes.cz/statsitka-cizincu-pobyvajicich-nelegalne-v-cr-f4l-/domaci.aspx?c=A140206\\_123205\\_domaci\\_klm](http://zpravy.idnes.cz/statsitka-cizincu-pobyvajicich-nelegalne-v-cr-f4l-/domaci.aspx?c=A140206_123205_domaci_klm); [cit. 12.2.2015].

<sup>84</sup> ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2014): s. 184. Dostupné z: [http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9A003F3BED/\\$File/29002714.pdf](http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9A003F3BED/$File/29002714.pdf); [cit. 12.2.2015].

<sup>85</sup> ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2014): s. 185. Dostupné z: [http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9A003F3BED/\\$File/29002714.pdf](http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9A003F3BED/$File/29002714.pdf); [cit. 12.2.2015].

<sup>86</sup> MENDEL, M. a kol. (2007): s. 333.

<sup>87</sup> MENDEL, M. a kol. (2007): s. 350.

V roce 2011 se během sčítání lidu přihlásilo k islámu 3358 osob<sup>88</sup>; jelikož však vyplnění této položky ve formuláři nebylo povinné, lze předpokládat, že na našem území v rozhodný okamžik žilo muslimů mnohem více. V současnosti se jejich počet odhaduje okolo 20 tisíc, sám předseda Ústředí muslimských obcí v České republice, Muneeb Hasan Alrawi, nicméně v rozhovoru pro server iDNES.cz uvedl: „*Je to pár desítek tisíc lidí. Jestli jsou to dvě, tři, čtyři desítky tisíc, nevíme.*“<sup>89</sup> Jak již bylo v práci řečeno, definice arabského etnika je nezávislá na náboženství; přesto je celosvětově zhruba 93 % Arabů muslimského vyznání.<sup>90</sup> Hodnota procentuálního zastoupení Arabů mezi muslimy žijícími v naší zemi není zcela jasná, avšak Bronislav Ostřanský v publikaci *Islám v srdci Evropy* uvádí, že se jedná o majoritu<sup>91</sup>, stejně tak se k islámu přihlásila i většina respondentů ve výzkumu<sup>92</sup>, a je tudíž namístě zhodnotit, jak příslušnost k tomuto náboženství ovlivňuje vztah majoritní populace vůči arabské menšině a úspěšnost její integrace jako jeden z faktorů.

Arabští muslimové, kteří se zde usadili ještě před revolucí na konci 80. let, jsou do společnosti integrováni nebyvale úspěšně, a to vesměs díky vzdělání, které zde získali, vlastní délce jejich pobytu v naší zemi, znalosti jazyka či dokonce částečnému přijetí našich kulturních zvyků<sup>93</sup>, kdežto mnozí z později příchozích muslimů se potýkají s kritickými postoji české majoritní společnosti, jež vychází především ze strachu a neznalosti. Již na počátku 90. let se zde začaly objevovat známky antiislámské a rovněž antiarabské xenofobie, která ovládla část veřejného mínění a sdělovacích prostředků. Výrazně k ní přispěly mimo jiné

<sup>88</sup> Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30719&th=&vseuzemi=null&v=&vo=null&void=>; [cit. 15.2.2015].

<sup>89</sup> Dostupné z: [http://zpravy.idnes.cz/jakekoli-nasili-a-terror-odsuzujeme-rika-lidr-ceskych-muslimu-alrawi-1gp-/domaci.aspx?c=A150109\\_111408\\_domaci\\_kop](http://zpravy.idnes.cz/jakekoli-nasili-a-terror-odsuzujeme-rika-lidr-ceskych-muslimu-alrawi-1gp-/domaci.aspx?c=A150109_111408_domaci_kop); [cit. 15.2.2015].

<sup>90</sup> Dostupné z: <http://everyculture.com/Africa-Middle-East/Arabs-Religion.html>; [cit. 28.12.2014].

<sup>91</sup> MENDEL, M. a kol. (2007): s. 409.

<sup>92</sup> Viz 5.4.2 Náboženství, s. 61.

<sup>93</sup> TOPINKA, D. (2007): s. 75. Dostupné z:

[http://inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/integrace\\_muslimu.pdf](http://inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/integrace_muslimu.pdf); [cit. 16.2.2015].



zavádějící interpretace irácké okupace Kuvajtu, diskuze okolo děl *Satanské verše*, *Bez dcerky neodejdu* a dalších či nové interpretace arabsko-izraelského konfliktu. Muslimové, resp. Arabové, byli ve výkladu zmíněných témat nezřídka vykreslováni jako „*příští fatální nepřátelé západních demokracií a zdroj ohrožení našich národních zájmů*“.<sup>94</sup>

Islám, imigrace muslimů a jejich integrace jsou nicméně témata hojně diskutovaná především v posledních letech. Vzrůstající zájem o ně může vést na jedné straně k pochopení a toleranci, na straně druhé ovšem i k udržování jistých stereotypních představ a posilování islamofobních trendů, což významně ovlivňuje úspěšnost procesu sociální integrace samotných muslimů do společnosti. Pojem islamofobie se poprvé objevil v anglofonních zemích na konci 80. let minulého století, v médiích se s ním operuje zhruba od roku 1991. Termín zahrnuje široké spektrum projevů vyjadřujících nadřazenost až nenávisť vůči muslimům.<sup>95</sup> Zatímco ve státech západní Evropy vychází islamofobní podněty z konfliktů s početnými komunitami přistěhovalců z muslimských zemí, pro Českou republiku jsou typické plytké polemiky o sociálních a kulturních jevech, které jsou v nesouladu s místními kulturními zvyklostmi, eventuálně legislativou, a tudíž jsou považovány za nepřijatelné.<sup>96</sup> Zdejší islamofobie je natolik silná, že „*byla opakovaně znemožněna výstavba mešity na některých místech republiky, panuje zde neopodstatněný strach z přílivu terorismu, jehož středisky by měly být právě mešity, konají se shromáždění, besedy a semináře vyzývající k tomu, aby vláda nepřipustila šíření islámu*“.<sup>97</sup> Zlomovou událostí v tomto vývoji se bezesporu staly teroristické útoky z 11. září 2001 a následná prezentace islámu v médiích, aktuálně se v chápání tohoto náboženství odráží také aktivity organizace Islámský stát či útok na redakci francouzského satirického časopisu Charlie Hebdo ze 7. ledna 2015.

---

<sup>94</sup> BEČKA, J. a MENDEL, M. (1998): s. 176.

<sup>95</sup> KROPÁČEK, L. (2002): s. 137-138.

<sup>96</sup> MENDEL, M. a kol. (2007): s. 134.

<sup>97</sup> MENDEL, M. a kol. (2007): s. 135.

Způsob, jakým téma islámu zpracovávají současná média nebo například politické špičky ve svých prohlášeních, ovlivňuje takzvaný proces kategorizace v rámci lidského myšlení, přičemž každá jedna kategorie dává vzniknout předčasným úsudkům.<sup>98</sup> V momentě, kdy je islám například úzce spojován s mezinárodním terorismem či není kladen důraz na rozdíl mezi islámem jako náboženstvím a militantním islamismem, může u člověka dojít k vytvoření kategorie, v níž každý muslim bude vyvolávat stejnou představu, a sice muslim = terorista, atentátník. Podobné generalizace a stereotypní konstrukce vyplývající z neznalosti přispívají k odmítání minoritních skupin, v tomto případě muslimů, což brání jejich úspěšné integraci do většinové společnosti a v imigrantovi toto jednání může vyvolat pocity frustrace. Média zpravidla zdůrazňují odlišnost muslimských imigrantů, která bývá chápána negativně, bez dalších možností ji pochopit.<sup>99</sup>

Vzhledem k aktuálnosti celé problematiky je prakticky nemožné nasetkat se s celou řadou islamofobních výroků a příspěvků, často ovlivněných zakořeněnými stereotypy, zejména potom v různých internetových diskuzích a na sociálních sítích. Na druhé straně je však třeba si připomenout, že faktorů, které mají vliv na integrační proces, je mnohem více, jedná se o komplexní systém a ve velké míře se na jeho úspěšnosti podílí i přístup cizince k němu. Existuje také předpoklad, že pokud muslimský přistěhovalec přijede do státu, v němž islámská komunita není velká, a touto zemí je v porovnání se státy západní Evropy i Česká republika, jedinec je schopen začlenit se do majoritní společnosti bez výraznějších problémů.<sup>100</sup>

---

<sup>98</sup> ALLPORT, G. (2004): s. 51.

<sup>99</sup> KŘÍŽKOVÁ, M. (2007): s. 52.

<sup>100</sup> HEŘMANOVÁ, E. a FARYADOVÁ, K. (2012): s. 120.

### 4.1.1 Islám v českých tištěných masmédiích

Klíčový podíl na vnímání muslimů, resp. Arabů, které ve výsledku ovlivňuje možnosti jejich integrace do širší společnosti, mají bezesporu prostředky masové komunikace, v současné době především noviny, televize a internet, takzvaná masmédiá, jež produkují sdělení různého charakteru, která přenáší hromadným skupinám příjemců. Zatímco západoevropská média začala věnovat svoji pozornost islámu již na přelomu 70. a 80. let minulého století, kdy došlo mimo jiné k íránské islámské revoluci či k atentátu na egyptského prezidenta Anwara as-Sádáta, za kterým stála koalice muslimských radikálních extrémistů, české sdělovací prostředky se mu začaly věnovat až počátkem 90. let. Tehdy v nich převládaly v první řadě příspěvky věnované „islámskému terorismu“, „extrémismu“ a „islamismu“, nikoliv islámu jako náboženství, přestože mnohým autorům zmíněné pojmy jistě splývaly.<sup>101</sup> Milníkem se v rámci proměn mediálního obrazu islámu staly zmíněné zářijové události roku 2001; ideologizace argumentů pod vlivem aktuálních událostí je zřejmá dosud. Obsah médií bývá určován potenciálem jednotlivých zpráv překonat takzvaný mediální práh pozornosti, kterým je otištění daného příspěvku. Důležitou roli zde hraje možnost dramatizace a zřetelný konflikt, podobně jako personalizace zprávy.<sup>102</sup> Častým jevem je takzvaná titulková xenofobie, kdy se informace o náboženské příslušnosti či například etnicitě uvede již v titulku zprávy.<sup>103</sup> Ty potom mohou významným způsobem ovlivňovat výše popsany proces kategorizace v rámci lidského myšlení a evokovat řadu předsudků a stereotypů.

---

<sup>101</sup> MENDEL, M. a kol. (2007): s. 437-438.

<sup>102</sup> KŘÍŽKOVÁ, M. (2007): s. 52-53.

<sup>103</sup> KADERKA, P. a KARHANOVÁ, K. (2002): s. 8. Dostupné z:

[http://bluesimba.net/img\\_upload/c5618853bfbeef8dd1de5668410ec138/Obraz\\_cizincu\\_v\\_medii\\_ch\\_Zprava\\_o\\_projektu\\_za\\_rok\\_2002.pdf](http://bluesimba.net/img_upload/c5618853bfbeef8dd1de5668410ec138/Obraz_cizincu_v_medii_ch_Zprava_o_projektu_za_rok_2002.pdf); [cit. 20.2.2015].

Po událostech 11. září 2001 začali být muslimové vnímáni převážně jako teroristé, stoupenci „problematické“ víry a náboženští fanatici.<sup>104</sup> Přestože zahraniční politické špičky, například tehdejší americký prezident George W. Bush nebo britský premiér Tony Blair, upozorňovali na fakt, že začíná boj proti terorismu, nikoliv proti islámu jako takovému, média mnohdy tato prohlášení nepodporovala, ba naopak spojovala termíny „islám“ a „muslim“ s potenciálem hrozby a zdůrazňovala jakousi nekompatibilitu takzvané muslimské mentality se západními hodnotami. V mediální databázi *MediaSearch*<sup>105</sup> společnosti NEWTON Media je v rámci období od 11. září 2001 do 11. prosince 2001 možné dohledat zprávy z celostátních a regionálních tištěných deníků mimo jiné s těmito titulky: *Mentalita muslimů je těžko pochopitelná* (Večerník Praha, 14.9.2001), *Byli to nenápadní, ale horliví muslimové* (Právo, 18.9.2001), *Muslimové si nesmějí hrát na oběti* (Hospodářské noviny, 19.9.2001), *Hrozí riziko souboje islámu a ostatních* (Mladá fronta DNES, 19.9.2001) či *Nechápeme muslimy a oni nás* (Mladá fronta DNES, 22.9.2001). Pod titulkem *Západ převyšuje islám* (Mladá fronta DNES, 27.9.2001) byl citován následující výrok tehdejšího italského premiéra Silvia Berlusconiho: „*Musíme si být vědomi nadřazenosti naší civilizace, stojící na hodnotovém systému, který dal lidem v zemích, jež zahrnuje, širokou prosperitu a rovněž záruky ohledně respektování lidských práv i náboženského vyznání. Takový respekt zcela jistě v islámských zemích neexistuje.*“ Ačkoliv přinesla tištěná média v daném období i poměrně velký počet příspěvků odkazující na odmítnutí útoků muslimy ve světě i v České republice, faktor negativnosti hrál, a stále hraje, v tomto případě při vytváření postojů členů majoritní populace velmi silnou roli.

V následujících letech bylo islámu a muslimským věřícím věnováno v tištěných denících více prostoru než dříve, přičemž počet článků byl

---

<sup>104</sup> LEWIS, J. a kol. (2009): s. 25.

<sup>105</sup> Archiv dat z českých, slovenských a polských médií od roku 1996. Databáze umožňuje vyhledávání v tištěných médiích, v televizním a rozhlasovém vysílání a na internetu.

výrazně vyšší v obdobích bezprostředně po teroristických útocích v Madridu dne 11. března 2004 či v Londýně 7. července 2005. Podobně jako po útocích na Světové obchodní centrum v New Yorku, byli islám a jeho stoupenci zmiňováni spíše v záporném slova smyslu a mediální příspěvky nesly mimo jiné následující titulky: *Ohrožuje islám demokracii?* (Hospodářské noviny, 17.3.2004), *Obrat' se na islám, vyzývali teroristé* (Lidové noviny, 31.5.2004), *Svět muslimů a ten „náš“* (Právo, 9.7.2005), *Vždyť víme, kde je problém. Je to islám!* (Lidové noviny, 22.7.2005) nebo *Mezi evropskými muslimy přibývá radikálů* (Mladá fronta DNES, 26.7.2005). V nedávné minulosti byly v českých tištěných médiích termíny „islám“ a „muslim“ nejvíce akcentovány ve spojitosti s útokem v Paříži, k němuž došlo 7. ledna 2015. V období od 7. ledna 2015 do 7. února 2015 bylo slovo „islám“ v různých pádech zaznamenáno celkem v 93 titulcích, slovo „muslim“ v 63. Mezi nimi například: *Problém islámu: nejednotný výklad* (Hospodářské noviny, 9.1.2015), *Všechny nás zabijí, znělo na debatě o islámu* (Právo, 9.1.2015), *Čeští muslimové jsou klidní. Ale pozor, neprovokovat, radí tajná služba* (Hospodářské noviny, 9.1.2015), *Nejsem Charlie, říká část muslimů* (Právo, 13.1.2015), *„Evropané, přestoupíte na islám. Jinak zemřete!“* (Mladá fronta DNES, 17.1.2015). Článek, který se v nadpisu ptá *Zaplaví muslimové Evropu?* (Mladá fronta DNES, 10.1.2015), hovoří o tom, že „*muslimů v Evropě rapidně přibývá. Emoce houstnou a starým kontinentem se šíří nové strašidlo – islám. Kdo je muslim, je podezřelý.*“

Poměrně zvláštní kategorií jsou zprávy informující o aktivitách organizace Islámský stát. Tyto zprávy většinou nespojují její působení přímo s islámem jako náboženstvím, název organizace a nedostatečná informovanost čtenářů však způsobují, že jsou jimi takto chápány. Muslimové bývají často považováni za homogenní komunitu a jednání radikální organizace je většinovou populací mnohdy mylně vztahováno na všechny muslimské věřící. S negativními reakcemi se lze setkat zejména v internetových diskuzích a na sociálních sítích.

Na příspěvky, jež nezmiňovaly muslimy v souvislosti s konfliktem, ale líčily je jako cizince, kteří žijí v naší zemi a jsou konfrontováni s českým kulturním prostředím, se zaměřila podrobněji Martina Křížková ve své studii *Neviditelná menšina: analýza mediálního obrazu českých muslimů*. V té uvádí výsledky analýzy článků o muslimech v tištěných médiích v období od 16. dubna 2005 do 16. dubna 2006. Hlavní charakteristikou těchto příspěvků bylo především zdůrazňování jinakosti muslimů, a to na úrovni jednoduchých stereotypů. Nejčastějším znakem, s nímž česká média ztotožňovala muslimy, byl jejich vztah k vepřovému masu a alkoholu.<sup>106</sup> Jak Martina Křížková uvádí, cílem takzvaných „kuchyňských mikropříběhů“ je poukázat na to, že ačkoliv muslimové mohou odmítat vepřové maso i alkohol, jsou relativně neškodní, protože jinak jim zde chutná.<sup>107</sup> V menšině se v rámci její analýzy ukázaly být texty hovořící o motivech muslimů pro setrvání v České republice a problémech, se kterými se potýkají. Jedna z osobních výpovědí tohoto charakteru se objevila například v Mladé frontě DNES 25. července 2005 v článku *„Jsem muslimka, ale nemodlím se,“ říká plzeňská studentka: „Nepříjemné bylo, když jsme přijeli a začala jsem chodit do školy. Všichni na mě koukali divně, a někteří si mysleli, že jsem Romka. Potom, co táta zašel do školy, to bylo lepší. Víím, že se říká – co Arab, to terorista, ale tak to není. Raději na nic takového nemyslím. Mám spoustu tolerantních kamarádů, takže žádné nepříjemné zkušenosti nemám.“<sup>108</sup>*

## 4.2 Kulturní a osvětové události

K vyšší úspěšnosti procesu integrace arabské menšiny se snaží přispět, bezesporu ve velké míře, kulturní a osvětové akce, jejichž cílem je přiblížit většinové společnosti arabskou, resp. blízkovýchodní kulturu, odstranit zažitá a médii udržovaná stereotypní myšlení, přispět k lepší

---

<sup>106</sup> KŘÍŽKOVÁ, M. (2007): s. 51.

<sup>107</sup> KŘÍŽKOVÁ, M. (2007): s. 51.

<sup>108</sup> KŘÍŽKOVÁ, M. (2007): s. 51.

informovanosti a podpořit vzájemný dialog mezi českou veřejností a Araby žijícími v naší zemi. Mezi nejvýznamnějšími z nich nelze nezmínit Festival arabské kultury, jehož první ročník proběhl již v roce 2010 a za vznikem tehdy stáli především studenti blízkovýchodních studií na Západočeské univerzitě v Plzni. V současné době se festival koná pod záštitou občanského sdružení Arabfest, ve kterém působí lidé se společným zájmem o arabskou kulturu a oblast Blízkého východu.<sup>109</sup> Cílem festivalu je překonání stereotypních představ, jež má česká veřejnost zažitá, a představení takzvaného arabského světa v jiných souvislostech. Každý z uplynulých ročníků měl jiný podtitul, v roce 2015 je jím „Žena“. Návštěvníci festivalu mají možnost zúčastnit se přednášek českých i zahraničních odborníků, kulturních vystoupení, výstav, workshopů a mnoha dalších dílčích akcí. V roce 2013 proběhly vybrané akce Festivalu arabské kultury poprvé i v Praze.

Další významnou akcí je divadelně-literární festival kultur Blízkého východu s názvem Nad Prahou půlměsíc, který se poprvé konal na podzim roku 2009. Organizátorem akce je občanské sdružení Komba ve spolupráci s dalšími partnery. Smyslem tohoto festivalu je mimo jiné přiblížení současné blízkovýchodní kultury návštěvníkům a rozvíjení kulturních vztahů s orientálními umělci, kteří žijí v České republice a dalších evropských státech.<sup>110</sup> Téma prozatím posledního ročníku, který se uskutečnil v listopadu 2014, znělo „Divadlo. Vzpor. Humanita. Naděje.“ Zaměřen byl na reakci divadla a umělců na konflikty, jimiž je v současné době zmítána oblast Blízkého východu, přičemž jednotlivé projekty byly rozdělené do několika tematických skupin, a sice „Sýrie“, „Izrael a Palestina“, „Arabské jaro“, „My a oni / Oni a my“ a „Blízký východ je nám blízký“.<sup>111</sup>

---

<sup>109</sup> Dostupné z: <http://arabfest.cz/os>; [cit. 22.2.2015].

<sup>110</sup> Dostupné z: <http://nadprahoupulmesic.webnode.cz/o-nas>; [cit. 22.2.2015].

<sup>111</sup> Dostupné z: <http://nadprahoupulmesic.webnode.cz/news/tiskove-informace-k-programu-6-rocniku-nad-prahou-pulmesic>; [cit. 22.2.2015].

Individuální akce se širokým spektrem témat pořádá česko-arabské centrum kulturního dialogu Insaan, které by se výhledově chtělo stát přední institucí pro kulturní dialog mezi státy střední Evropy a arabskými zeměmi.<sup>112</sup> Významným je také arabský kulturní institut Tanween, jež pořádá a podporuje přednášky, diskuze, školení a kulturní akce se zaměřením na národy Blízkého východu a severní Afriky. Tanween je členem Nadace Anny Lindhové, což je mezivládní organizace s cílem podpory dialogu a porozumění mezi evropskou a blízkovýchodní kulturou.<sup>113</sup> Propagaci arabské kultury v České republice se věnuje dále i občanské sdružení Opus arabicum nebo plzeňský Klub arabské kultury.

---

<sup>112</sup> Dostupné z: <http://insaan.cz/index.php/cs/o-nas/cile-a-vize>; [cit. 22.2.2015].

<sup>113</sup> Dostupné z: <http://arab-esque.cz/tanwee-ngo>; [cit. 22.2.2015].



## 5 VÝZKUM

Následující část práce je věnována výzkumu míry integrace Arabů v České republice. Vzhledem k charakteru zkoumané problematiky byla zvolena kvalitativní metoda výzkumného šetření, která nabízí mnohem více možností pro studii v rámci takto diverzifikovaného tématu. Sběr dat byl realizován v období od července 2014 do ledna 2015 prostřednictvím otevřených rozhovorů s respondenty. Ty měly polostrukturovanou povahu a byly vedeny v českém jazyce ve 22 případech, resp. v angličtině s 12 dotazovanými.

Vzhledem k tomu, že Arabové, kteří se zúčastnili výzkumu, nepostihují celou arabskou menšinu v České republice, je zřejmé, že se s jejich odpověďmi a názory nemusí ztotožňovat všichni, stejně tak by výsledky neměly být vztahovány na arabskou komunitu jako celek.

### 5.1 Stanovení cíle šetření a výzkumné otázky

Cílem výzkumu bylo stanovení míry sociální integrace Arabů žijících v naší zemi. Tento záměr předurčil znění hlavní výzkumné otázky, která byla definována následovně: *Jak žijí Arabové v České republice a jaká je míra jejich integrace v jednotlivých oblastech života?* Základní otázka posloužila k formulaci dílčích výzkumných otázek, jejichž zodpovězení vedlo ve spojení s reakcemi na volně formulované navazující otázky ke zjištění míry integrace v rovinách strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační.

## **Strukturální dimenze integrace**

- vzdělání a kvalifikace
- trh práce
- bydlení a životní úroveň

Dílčí výzkumné otázky: Jak se Arabové začleňují do klíčových společenských mechanismů a institucí v ČR? Jaký je přístup vůči studentům v rámci českého školství? Je pro imigranta složité najít si zde stálé zaměstnání? V jakých podmínkách zde Arabové bydlí?

## **Kulturní dimenze integrace**

- znalost českého jazyka
- náboženství
- tradice a zvyky
- volnočasové aktivity

Dílčí výzkumné otázky: Jak velkou roli hraje v procesu integrace znalost českého jazyka? Chovají se všichni muslimští věřící stejně a ovlivňuje náboženská příslušnost vnímání Arabů českou veřejností? Jaký mají arabští imigranti vztah k českým tradicím a zvykům a uchovali si zde své původní kulturní zvyky? Jak zde Arabové tráví svůj volný čas?

## **Interaktivní dimenze integrace**

- rodinné vztahy
- interakce s majoritní společností

Dílčí výzkumné otázky: Jak vnímají Arabové svůj rodinný život v cizí zemi? Jsou v kontaktu s příbuznými? Jaký mají vztah k české většinové společnosti a jak v jejím rámci vnímají své postavení? Účastní se Arabové veřejného dění prostřednictvím participace v zájmových sdruženích a má toto vliv na proces jejich začlenění do společnosti? Jak probíhá komunikace s místními úřady?

## Identifikační dimenze integrace

- subjektivní ztotožnění s českou společností

Dílčí výzkumné otázky: Cítí se být arabští přistěhovalci součástí české společnosti?

Výše uvedené schéma bylo částečně zpracováno podle předlohy v publikaci Miroslavy Rákoczyové a Roberta Trboly *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*.<sup>114</sup> V úvodu každého rozhovoru byly též účastníkům výzkumu položeny otázky zjišťující základní identifikační znaky, tedy především zemi původu a věk, dále důvod příjezdu do naší země a míru informovanosti o České republice před odjezdem z původní země, délku pobytu a k němu se vztahující plány do budoucna.

## 5.2 Výběr respondentů

Stěžejním kritériem pro výběr respondentů byla etnická identifikace sebe sama, dílčím narození v arabské zemi, které by však samo o sobě nemuselo nutně znamenat individuální ztotožnění jedince s arabským etnikem.<sup>115</sup> Roli v samotném sestavování výzkumného vzorku nehrálo pohlaví, věk, náboženská příslušnost ani délka a místo pobytu v České republice, čímž bylo dosaženo poměrně vysoké rozmanitosti zkoumané jednotky. Potenciální účastníci výzkumu byli oslovováni zejména prostřednictvím sociálních sítí a společných přátel, další kontakty byly získávány takzvanou metodou sněhové koule.<sup>116</sup> Rozhovory byly ve výsledku realizovány s celkem 34 osobami – 28 muži a 6 ženami. Všichni participující se rozhovoru zúčastnili dobrovolně. Jejich odpovědi byly zaznamenávány písemnou formou, které byla dána přednost před

---

<sup>114</sup> RÁKOCZYOVÁ, M. a TRBOLA, R. (2009): s. 36.

<sup>115</sup> Pro definici sousloví „arabský stát / země“ viz 1 Úvod, s. 2.

<sup>116</sup> Metoda sněhové koule spočívá v získávání kontaktů na další potenciální respondenty skrze již zúčastněné jedince. HANCOCK, B. a kol. (2009): s. 22.

nahráváním na diktafon, z důvodu častých obav respondentů z možného zneužití nahrávek.

Všem zúčastněným bylo přislíbeno maximální možné zachování anonymity. Z tohoto důvodu jsou v následujícím přehledu vybraných respondentů jejich jména záměrně smyšlená<sup>117</sup>, rovněž se v citacích z jednotlivých rozhovorů neobjeví pravá jména dále zmiňovaných osob, například rodinných příslušníků, či konkrétní názvy podniků a lokálních míst.

Jméno	Země původu	Věk	Ekonomická aktivita <sup>118</sup>	Délka pobytu v ČR <sup>119</sup>	Typ pobytu <sup>120</sup>
Tářiǧ	Alžírsko	33	Zaměstnanec	8	TP
Basma	Alžírsko	32	N (MD)	8	TP
Ibráhím	Alžírsko	45	Zaměstnanec	9	TP
Anwar	Alžírsko	51	NP	21	ČO
Husajn	Egypt	20	Student VŠ	1	DV
Amína	Egypt	38	N (v dom.)	12	TP
Marjam	Egypt	19	Student VŠ	15	DO
Násir	Egypt	25	Zaměstnanec	3	DP
Muhammad	Egypt	58	Zaměstnanec	28	ČO
Salíma	Egypt	42	N (v dom.)	10	DP
Hakím	Egypt	27	Zaměstnanec	5	DP

<sup>117</sup> Pro ženy-respondentky byla vybrána jména Amína, Basma, Fátima, Marjam, Salíma a Warda. Ostatní jména uvedená v přehledu jsou mužská.

<sup>118</sup> N = ekonomicky neaktivní, MD = mateřská dovolená, v dom. = v domácnosti, NP = nezávislé povolání (hudebník), nezam. = nezaměstnaný

<sup>119</sup> Uvedeno v letech.

<sup>120</sup> DV = dlouhodobé vízum, DP = dlouhodobý pobyt, TP = trvalý pobyt, ČO = české občanství, DO = dvojí občanství (ve všech uvedených případech šlo o kombinaci českého občanství a občanství země původu)

Fátima	Irák	34	N (MD)	6	DP
Rašíd	Irák	39	Podnikatel	15	TP
Fárúq	Irák	26	Student VŠ	4	DV
Ahmad	Jordánsko	43	Zaměstnanec	23	TP
Músa	Libanon	52	Podnikatel	22	ČO
Butrus	Libanon	26	Zaměstnanec	7	TP
Mahmúd	Libanon	41	Zaměstnanec	11	TP
Zijád	Libye	34	N (nezam.)	2	DP
Hasan	Maroko	45	Podnikatel	16	TP
Júsuf	Maroko	20	Student VŠ	16	DO
Chálid	S. Arábie	23	Student VŠ	4	DV
Džibríl	Sýrie	39	Zaměstnanec	10	TP
Sádiq	Sýrie	28	Zaměstnanec	3	DP
Fajsal	Sýrie	70	N (důchod)	49	ČO
Warda	Sýrie	64	N (důchod)	24	ČO
Mustafa	Tunisko	41	Zaměstnanec	13	TP
Rahmán	Tunisko	29	Zaměstnanec	3	DP
Munsif	Tunisko	36	Podnikatel	8	TP
Džamíl	Tunisko	31	N (nezam.)	7	DP
Sufján	Tunisko	47	Zaměstnanec	21	ČO
Qásim	Tunisko	25	Zaměstnanec	1	DP
Ajman	Tunisko	51	Zaměstnanec	14	TP
Bašír	Tunisko	22	N (nezam.)	14	DO

### 5.2.1 Motivy imigrace a informovanost o České republice

Pro zjištění míry integrace Arabů v jejich jednotlivých sférách je nezbytné seznámit se s motivy jednotlivých imigrantů pro příchod do České republiky, poněvadž od těch se mnohdy odvíjí přístup cizinců k životu v českém kulturním prostředí a samotnému procesu integrace. Jak uvádí Miroslava Rákoczyová a Robert Trbola, vysoký stupeň integrace lze očekávat u absolventů českých vysokých škol, zejména u těch z nich, kteří zde pobývají již řadu let. Naopak problémový může být proces sociální integrace u přistěhovalců, kteří do České republiky přišli v poslední době jako pracovní migranti či z důvodu obtížné situace v zemi původu.<sup>121</sup> V rámci vybrané zkoumané jednotky se mezi důvody, jež vedly k rozhodnutí opustit rodnou zemi, objevovaly nejčastěji naděje na zlepšení vlastní ekonomické situace a vyhlídky lepší budoucnosti, rodina, partner a děti či studium na vysoké škole.

Početně významnou skupinu vytvořili napříč dotazovanými Arabové, kteří si naši zemi vybrali s vidinou zlepšení vlastní ekonomické situace a zajištění lepší budoucnosti. Jen velmi malý počet respondentů přijel do České republiky za konkrétní práci, ve většině případů sháněli uplatnění na českém trhu práce až na místě. Jedním z nich byl i Músa z Libanonu, který do České republiky přijel nedlouho po sametové revoluci. Práci hledal až zde, zpravidla šlo o krátkodobé přivýdělký. Podobným vývojem si prošel Alžířan Anwar, aktuálně se s nemožností nalézt stálé zaměstnání potýkají mimo jiné i Zijád z Libye a Džamíl z Tuniska. Músa v současné době podniká – věnuje se kresbě a příležitostně také fotografii. Kromě Táriqa a Basmy, manželů původem z Alžírska, kteří emigrovali společně, tyto lidé přicestovali individuálně a vlastní zázemí si zde vybudovali až postupem času. Za některými z nich později dorazili další rodinní příslušníci, jiní založili rodiny s českými

---

<sup>121</sup> RÁKOCZYOVÁ, M. a TRBOLA, R. (2009): s. 202.

partnery. Respondenti, kteří nejsou v otázce setrvání ovlivněni okolnostmi z oblasti soukromého života, byli více nakloněni úvahám o možném návratu do země původu, zejména pokud by o své současné zaměstnání přišli, avšak do značné míry by toto rozhodnutí ovlivnil spíše aktuální stupeň integrace do společnosti.

Motiv migrace byl stejný u Anwara z Alžírsko, Násira z Egypta a Sádiqa ze Sýrie. Všichni tři si Českou republiku zvolili jako bezpečnější místo pro život, jelikož jejich rodnými zeměmi zmítaly politicky motivované nepokoje. Anwar dorazil v důsledku nepokojů, které se v Alžírsku rozpoutaly na počátku 90. let, kdežto Násira se Sádiqem z rodné země vyhnaly události takzvaného arabského jara, které v případě Sýrie vyústily během roku 2012 v občanskou válku. Ta trvá do současnosti. Sádiq si zde poměrně rychle sehnal zaměstnání, a díky výdělkům je schopen alespoň zčásti finančně podporovat zbytek své rodiny, která ze Sýrie emigrovala do Jordánska. Násir je zde rovněž ekonomicky aktivní, nicméně jeho očekávání z příjezdu do země naplněna nebyla: *„Hledal jsem bezpečné místo, kde bych mohl žít svobodně a najít si dobrou práci. Měl jsem v úmyslu zůstat zde po zbytek života, ale změnil jsem plán, protože jsem nesehnal práci podle svých představ. Možná brzy vycestuji do Kanady nebo Austrálie.“*<sup>122</sup>

Nejpočetnější skupinou jsou v rámci výzkumného vzorku arabští imigranti, kteří do České republiky přicestovali z rodinných, resp. vztahových důvodů – za svým partnerem, jenž v zemi vytvářel potřebné ekonomické a sociální zázemí, eventuálně jiným příbuzným, který již emigroval dříve. Tyto motivy pro imigraci uvedly mimo jiné 4 z 6 dotazovaných žen. Amína, Salíma a Fátima dorazily za svými manžely, kteří v zemi budovali právě zmiňované zázemí, Warda přijela společně s manželem za svým bratrem Fajsalem, který zde studoval na vysoké škole, a po studiích se rozhodl v zemi setrvat. Lze sem zařadit i osoby s

---

<sup>122</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

protějškem českého původu, kdy se tito po určité době strávené v arabské zemi rozhodli usadit v České republice. V některých případech zkušenost se společným životem v arabské zemi chyběla a partneři, či již manželé, spolu začali žít právě zde. Ve výběru se objevili i tři respondenti, kteří se narodili ve smíšeném česko-arabském manželství. Jedná se o Marjam, Júsufa a Bašíra. Všichni se narodili v arabské zemi ženám českého původu a disponují českým občanstvím a občanstvím země původu. Zatímco manželství rodičů Marjam a Júsufa stále trvá, Bašírův otec, který ve výzkumu vystupuje pod pseudonymem Ajman, s jeho matkou již nežije a v České republice zůstává především kvůli Bašírovi. V rozhovoru nevyločil, že se do své rodné země v blízké budoucnosti vrátí. Nejenom z jeho příběhu je však patrné, že Arabové velmi ctí rodinné hodnoty, které mnohdy způsobí přehodnocení původních životních plánů.

Husajn, Fárúq a Chálid zde v současné době studují na vysokých školách – právě studium bylo hlavním motivem jejich migrace. Fárúq, původem Iráčan, a Chálid, který přicestoval ze Saúdské Arábie, jsou studenty medicíny. Tento obor je v arabských zemích velmi prestižní a lékaři představují v oblasti jedno z nejvíce ceněných a respektovaných povolání. Studium na lékařských fakultách v zahraničí není u arabských studentů neobvyklým jevem, naopak má poměrně dlouhou tradici. Zatímco Fárúq by se v závislosti na aktuální situaci po studiích rád vrátil do své rodné země, Chálid uvedl: „*Jsem zde čtyři roky a myslím, že zde zůstanu šest, možná déle...*“<sup>123</sup> z čehož bylo zřejmé, že o odjezdu zpět do své rodné země prozatím neuvažuje příliš konkrétně. Husajn, student egyptského původu, zvolil obor technického zaměření. Vzhledem k tomu, že zde pobývá pouhý rok, o návratu do Egypta po skončení studia nepřemýšlel v době rozhovoru vůbec. Za účelem vysokoškolského studia k nám dříve přicestovali i Muhammad z Egypta, Ahmad z Jordánska, Butrus z Libanonu a Fajsal ze Sýrie. Jejich osudy lze shrnout slovy

---

<sup>123</sup> Přeloženo z anglického jazyka.



Ahmada: „*Důvod příjezdu byl studium. Plánoval jsem tu být dočasně, ale plán se změnil na trvalý pobyt.*“ Fajsal se zde během studií seznámil se svojí budoucí manželkou, poté se oženil a založil zde rodinu. Muhammad se po vystudování na krátký čas vrátil do Egypta, poté se však definitivně rozhodl pro život v České republice, a rovněž zde brzy založil vlastní rodinu. Dnes jsou již oba oficiálně českými občany, Fajsal též v důchodu. I Butrus si zde našel partnerku, kterou by nerad opustil, ale roli v jeho rozhodnutí setrvat hrálo především zaměstnání, jež v naší zemi získal, podobně jako u Ahmada.

Míra informovanosti o naší zemi před samotným příjezdem byla u dotazovaných respondentů vsutku individuální. Téměř žádné, nebo jen velmi omezené informace měly o České republice osoby, které k nám před delší dobou přicestovaly s nadějí na lepší život a překvapivě též za účelem vysokoškolského studia. Chálid například uvedl: „*Před příjezdem jsem neměl žádné informace. Vlastně jsem věděl pouze to, že zde budu díky získanému stipendiu studovat, nic víc.*“<sup>124</sup> O moc lépe na tom nebyl ani Ahmad, který do České republiky přicestoval na počátku 90. let: „*Informace bylo poskrovnu. Věděl jsem pouze o bývalém prezidentovi Havlovi a o krásnou Prahu.*“ Tito respondenti však většinou uváděli, že ačkoliv před příjezdem příliš informováni nebyli, o České republice měli záhy snahu dozvědět se více, kupříkladu jako Hakím z Egypta: „*Moc informací o Česku jsem neměl, ale když jsem dorazil, začal jsem si o zemi, ve které nyní žiji, víc číst, a také hodně cestuji a snažím se poznávat historická místa.*“<sup>125</sup> Obdobně se vyjádřili mimo jiné i jeho krajan Násir, Zijád z Libye či Tunisian Munsif. Podstatně více informací, zejména potom kulturního charakteru, měli o České republice zcela pochopitelně respondenti s partnery českého původu a osoby, jejichž příbuzní do země přicestovali již dříve. Míra informovanosti nebyla zkoumána u osob

---

<sup>124</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

<sup>125</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

narozených smíšeným manželským párům, poněvadž všichni ze tří respondentů dorazili se svými rodiči do České republiky v dětském věku.

### 5.3 Strukturální dimenze integrace

V oblasti strukturální dimenze integrace byly v průběhu rozhovorů pokládány otázky mapující především následující okruhy: vzdělání, uplatnění na trhu práce, životní úroveň a bydlení. Z poslední verze *Koncepce integrace cizinců* vyplývá, že integrace v rovině strukturální je vnímána jako základní a nezbytná: „Integrační politika směřuje k tomu, aby cizinec byl samostatný a soběstačný (tj. byl schopen řešit svou individuální životní situaci...). Nedílnou specifickou částí integrace je dosáhnout schopnosti realizovat své aktivity bez závislosti na jiných subjektech.“<sup>126</sup> Přínos úspěšného začlenění do společnosti tkví v rámci strukturální dimenze integrace také v budování sociálních sítí a vytvoření určitého statusu, který může ovlivňovat postoj majoritní populace vůči přistěhovalci.

#### 5.3.1 Vzdělání a kvalifikace

Studium cizinců na českých školách, zejména vysokých, působí jako takzvaný pro-integrační faktor. Bez ohledu na to, zda bylo studium absolvováno úspěšně či neúspěšně, mezi jeho zásadní přínosy patří možnost vybudování a rozvoje sociálních vazeb a zlepšení znalosti českého jazyka. Úspěšné dostudování může také velmi významně ovlivnit případné možnosti absolventa na trhu práce.

Marjam, Júsuf a Bašír, potomci smíšených manželských dvojic, mají jako jediní z vybraných respondentů přímou zkušenost s českými

---

<sup>126</sup> VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2011): s. 17. Dostupné z: <http://mvcr.cz/soubor/uv-09022011-pdf.aspx>; [cit. 8.3.2015].

základními školami. Marjam a Júsaf ji navštěvovali již od 1. ročníku, Bašír se ke svým českým spolužákům připojil v ročníku druhém. Ani jeden z nich neměl údajně výraznější problémy s českým jazykem – jejich matky jsou shodně českého původu a všichni tedy měli možnost vyrůstat v bilingvním prostředí. Bašír absolvoval jeden rok předškolní přípravy a 1. ročník základní školy v Tunisku, podle svých slov si ovšem z tohoto období příliš nepamatuje. Žádný z respondentů poté nepřipustil problémy v procesu vlastní integrace do společnosti, což mohlo být způsobeno právě nízkým věkem při příjezdu do České republiky a také již zmíněnou znalostí češtiny.

Nadpoloviční počet vybraných respondentů má určitou zkušenost s vysokoškolským vzděláním. Někteří absolvovali studium na vysoké škole ve své domovské zemi, u jiných se jednalo o významný motiv migrace do tehdejšího Československa, resp. České republiky. Alžířan Ibráhím a Tunisian Qásim vystudovali na vysokých školách ve Francii.

Nejstarší z účastníků výzkumu, sedmdesátiletý Fajsál ze Sýrie, přijel do tehdejší Československé socialistické republiky již v roce 1965, a sice poté, co získal jedno ze stipendijních míst, které nabízela československá vláda studentům z méně vyspělých zemí. Cestovné si stipendisté hradili povětšinou sami, Fajsál tedy dorazil do Prahy vlakem, protože se, dle jeho slov, jednalo o ekonomicky výhodnější variantu. Po příjezdu absolvoval povinnou zdravotní prohlídku, načež se zúčastnil bezplatného jednoletého kurzu českého jazyka, který měl být přípravou pro studium daného oboru. Fajsál nicméně v rozhovoru poznamenal, že „*to za moc nestálo*“, ve smyslu, že získané jazykové znalosti byly dostačující pouze do určité míry. Později během samotného studia ovšem Fajsál v oblasti jazyka zaznamenal výrazné zlepšení. Obdobně proběhla první léta pobytu v Československu i v případě Muhammada, který se po absolvování studií vrátil na několik let zpět do svého rodného Egypta. Odchody arabských studentů zpět do rodných zemí však nebyly ničím

neobvyklým, ba naopak příslušné zastupitelské úřady ve většině případů žádosti o prodloužení pobytu zamítaly a udělená povolení byla v té době spíše výjimečná. Oba však shodně uvedli, že se do české společnosti integrovali víceméně bez problémů, nezaznamenali žádné konflikty s majoritním obyvatelstvem, a díky studiu na české vysoké škole a znalosti jazyka se v pozdějších letech bez výraznějších potíží uplatnili i na trhu práce.

Vysokou školu v naší zemi navštěvovalo či stále navštěvuje, kromě Fajsala a Muhammada, dalších sedm respondentů. Čtyři z nich mají zkušenost se studiem v anglickém jazyce, všichni ostatní zvolili výuku v češtině. Zvládnutí českého jazyka však dotazovaní shodně označili za prioritní, ať již ve vztahu k integraci do společnosti nebo kupříkladu při výkonu praxe. Chálid, který studuje v angličtině, k tomuto uvedl: *„Česky vůbec neumím, ale musím se naučit, protože jazyk je potřeba při komunikaci s pacienty v nemocnici.“*<sup>127</sup> V současné době je úroveň cizojazyčného studia na relativně dobré úrovni, počátkem 90. let však byla situace mírně odlišná, jak zavzpomínal Ahmad z Jordánska: *„Vnímám jsem přístup českého školství celkem pozitivně, i když tam byly mezery – nedostatečná znalost angličtiny od strany učitelů.“* Ze zvolených oborů převažují přírodovědecké, zejména lékařství ve čtyřech případech, v jednom případě se jednalo o studium biochemie. Dva respondenti se rozhodli pro obory společenskovední, stejný počet zvolil obory technického zaměření. Studia v českém jazyce jsou na veřejných vysokých školách bezplatná, univerzity nabízí studentům z cizích zemí předchozí jazykový a přípravný kurz. Nezbytné financování ostatních nákladů, včetně studia v angličtině, si zajišťují studenti sami, resp. je podporují jejich rodiče, případně využívají stipendijních prostředků, které jim nabízí například vláda domovské země.

---

<sup>127</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

Všichni z respondentů shodně hovořili o dobré kvalitě výuky, profesionálním přístupu vůči vlastním osobám, tedy studentům z cizích zemí, pozitivně byly vnímány také poměrně nízké finanční náklady na studium – ve srovnání se zeměmi západní Evropy. Absolventi, kteří se po studiu rozhodli v České republice setrvat, neměli problémy uplatnit se v rámci oboru, jež vystudovali, významnou roli zde však jistě sehrála i znalost českého jazyka, jíž v době shánění zaměstnání disponovali.

### **5.3.2 Trh práce**

Začlenění cizinců na trhu práce je jednou z klíčových podmínek pro úspěšný proces integrace na strukturální úrovni. Ekonomická nezávislost, která je podmíněná dostatečným pravidelným příjmem, bývá vnímána jako nezbytný prvek sociální jistoty, společenského postavení i postoje majoritní populace vůči přistěhovalci.

Pouze čtyři z oslovených respondentů měli zaměstnání zajištěné ještě před samotným příjezdem do země. Alžířan Táriq byl do České republiky vyslán jako supervizor dodávek pro mezinárodní strojírenskou společnost. V zemi žije již osm let. Táriqův krajan Ibráhím vystudoval na univerzitě ve Francii, poté z důvodu lepších pracovních příležitostí odcestoval do Německa, kde záhy našel uplatnění v nejmenované mezinárodní firmě. Do České republiky dorazil před necelými 10 lety, kdy ho společnost v rámci pracovního postupu přesunula na svoji českou pobočku v Praze. Rašíd, původem z Iráku, se před svým příjezdem do České republiky živil v libanonském Bejrútu jako kuchař. Zde se také seznámil s člověkem, který byl v úzkém kontaktu s lidmi působícími v jedné z tuzemských orientálních restaurací. Nedlouho nato se k nim Rašíd připojil. V současné době, po 15 letech strávených v České republice, provozuje ve spolupráci s dalším imigrantem arabského původu vlastní restaurační zařízení. Posledním respondentem, jenž přicestoval s jistotou již smlouvané práce, byl před více než rokem Tunisian

Qásim, který, podobně jako Ibráhím, absolvoval vysokoškolské studium ve Francii, přičemž zvolil obor francouzský jazyk a literatura. Nyní zde působí právě jako lektor francouzštiny.

S uplatněním na trhu práce neměli výrazné problémy ani absolventi českých vysokých škol, jak již bylo uvedeno výše. Jednou z výhod, které tito respondenti při shánění zaměstnání měli, byla jistě získaná kvalifikace a znalost českého jazyka. V tomto smyslu se vyjádřil kupříkladu Ahmad: *„Práci jsem neměl problém najít. Předpokládám, že mi pomohlo hodně znalost jazyka a vysokoškolské vzdělání. Mám v okolí pár kamarádů, co mají problém najít zaměstnání – dle mého důvod tkví v tom, že neumí dobře česky a neznají mentalitu českého národa a nemaj dostatečnou kvalifikaci.“*

Z provedeného kvalitativního šetření nelze určit, která zaměstnání či odvětví podnikatelských aktivit u Arabů žijících v České republice celkově převažují, je však možné zhodnotit, které profesní dráhy se nejčastěji objevovaly u vybraných respondentů. Většina z nich shodně uváděla, že získání zaměstnání ve vystudovaném oboru je velmi složité, a potenciální zaměstnavatel dá mnohdy přednost uchazeči, který vystudoval na některé z českých středních či vysokých škol. Lépe si v tomto ohledu vedli zaměstnanci nadnárodních společností či firem se zahraničním majitelem, vystudovaní lékaři a informatici. Mezi ně patří mimo jiné lékaři Muhammad z Egypta, Mahmúd z Libanonu a Džibríl ze Sýrie nebo IT specialista Mustafa z Tuniska. Oslovení respondenti, kteří našli uplatnění mimo svoji kvalifikaci, pracovali nejčastěji v oblasti gastronomie – v orientálních restauracích, v prodejně *halál*<sup>128</sup> potravin nebo ve stánku s nabídkou rychlého občerstvení. Tito lidé mnohdy v současném zaměstnání zakotvili po vystřídání řady dalších pozic. Časté změny pracovního zařazení bývají důsledkem zejména nemožnosti uživit

---

<sup>128</sup> *Halál* je označení pro vše, co islámská tradice povoluje a připouští, tedy i potraviny a nápoje, které nejsou na základě Koránu či Sunny označeny za zakázané.

rodinu z předchozího platu. Jediná částečně ekonomicky aktivní žena v rámci vybrané zkoumané jednotky, Egyptanka Amína, přispívá do rodinného rozpočtu poskytováním soukromých konverzací arabského jazyka, podobně jako Ajman z Tuniska. Ajmanův krajan Sufján se naopak uplatnil v cestovním ruchu. Poslední tři zmínění se tak rozhodli na trhu práce zcela zřejmě využít svého jazykového a kulturního kapitálu. Podnikatelské aktivity oslovených respondentů nabídl větší rozmanitost; Libanonec Músa se věnuje kresbě a fotografii, již zmíněný Rašíd spoluvlastní restauraci, která nabízí kromě jiných i pokrmy arabské kuchyně, Maročan Hasan podniká v oblasti nábytkářství a tradičního uměleckého designu a Tunisian Munsif dal přednost textilnímu a oděvnímu průmyslu. Anwar z Alžíru vykonává takzvané nezávislé povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů – živí se jako hudebník.

Tři účastníci výzkumu byli v době konání rozhovoru nezaměstnaní, Amína se Salímou z Egypta se prezentovaly jako ženy v domácnosti, Alžířanka Basma s Iráčankou Fátimou čerpaly mateřskou dovolenou a dva respondenti již byli odejiti do důchodu.

Spolupráci s úřady práce oslovení respondenti hodnotili jako neefektivní, více se osvědčila komunikace s krajany, kteří přicestovali do České republiky již dříve, či s přáteli a známými českého původu, jež byli schopni informovat oslovené respondenty o nabídce volných pracovních míst, eventuálně zajistit přímý kontakt s potenciálním zaměstnavatelem, což potvrdil mimo jiné i Rahmán z Tuniska: „*Stačí, když máš známé, kteří ví o volném místě, nebo ti o něm poví. Potom tam jdeš nebo tam zavoláš... Ale je dobré, když umíš alespoň trochu česky.*“<sup>129</sup> Další variantou je aktivní hledání zaměstnání, zejména skrze specializované internetové servery. Této možnosti v současnosti využívá například Bašír, jenž promluvil také o zásadním problému, který je s tímto způsobem

---

<sup>129</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

oslovování inzerentů spojen: „Každej den pošlu nějaký životopisy, klidně i přes 50 týdně, ale oni se ti vůbec neozvou. Kdyby aspoň napsali, že třeba nemaj zájem... Nic. Jestli toho maj hodně, já nevím, těžko říct.“

Integrace zaměstnaných Arabů bývá víceméně bezproblémová, avšak nezaměstnaní spatřovali hlavní problém nemožnosti získat stálou práci v kritických postojích české majoritní společnosti vůči Arabům, jak zmínil Zijád z Libye: „Češi nemají moc rádi cizince, hlavně muslimy a Araby. Oni si myslí, že jsme teroristé a špíny. A skoro nikdo nechce, aby u něj Arab pracoval.“<sup>130</sup> Je však obtížné určit, do jaké míry se skutečně jedná o diskriminaci ze strany potenciálních zaměstnavatelů na základě etnického původu, a kdy je jejich postoj takto vysvětlován vybranými respondenty. V rámci zkoumané jednotky se objevily i případy, kdy respondenti pracovali takzvaně načerno, bez platné písemné smlouvy. Tento způsob zaměstnání přináší cizinci řadu sociálních nevýhod, zároveň se tento fakt mnohdy odráží na výši jeho platu. Jedním z těchto respondentů je Násir z Egypta: „Teď pracuji v obchodě, bez smlouvy, za 7 tisíc. To v Česku nestačí na nic. Musím platit nájem, plyn, elektřinu, vodu...“<sup>131</sup>

### 5.3.3 Bydlení a životní úroveň

Životní úroveň arabských přistěhovalců a typ a kvalita bydlení se odvíjí od postavení migranta na trhu práce a jeho finančních možností. Vyjádření míry životní úrovně vychází z rozsahu uspokojení materiálních i nemateriálních potřeb jedince, resp. se jedná o vztah mezi tím, co je pocítováno jako žádoucí či vyhovující, a skutečným stavem. V rámci tohoto fenoménu lze zkoumat nejenom výši reálných příjmů, ale rovněž stav životního prostředí, úroveň zdravotní péče či dostupnost a kvalitu

---

<sup>130</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

<sup>131</sup> Přeloženo z anglického jazyka.



veřejných služeb.<sup>132</sup> Hodnocení příjmů a životní úrovně bylo u oslovených respondentů individuální, často se v něm odrážel fakt, zda žili v době rozhovoru sami nebo sdíleli domácnost s ekonomicky aktivním partnerem. Většina označila svoji životní úroveň jako průměrnou či poměrně dobrou, příjmy za relativně dostačující. Bezmála polovina respondentů disponovala v době rozhovoru vlastním automobilem, což se ukázalo být jedním z faktorů jejich výsledného hodnocení životní úrovně. Mnozí však očekávali, že se jejich finanční ohodnocení ještě dálelepší, jelikož ne vždy se jim podaří z příjmů ušetřit například na dovolenou či jiné zbytné výdaje. Nespokojenost projevovali především ti z dotazovaných, kteří v době rozhovoru neměli stálé zaměstnání nebo pracovali pouze na základě ústní dohody.

Po příjezdu do České republiky sháněli oslovení účastníci výzkumu bydlení většinou prostřednictvím sítě krajanů, přátel nebo známých, podobně jako při vybavování stálého zaměstnání, jiným naopak zajistil ubytování přímo zaměstnavatel. Někteří respondenti zvolili krátkodobé ubytování v penzionu či na ubytovně, a až po ustálení příjmů si pronajali vlastní byt. Dotazovaní, kteří sem přicestovali za svými protějšky českého původu, v rámci výběrového vzorku se jednalo ve 100 % o muže, byli po příjezdu ubytováni právě v bytech či domech svých partnerek. V případě kompletních rodin, v nichž je žena-matka občankou České republiky, se tyto obracely na příbuzné ženy, pomoc poskytovali zejména její rodiče. Mladí lidé, jejichž motivem pro imigraci bylo studium na vysoké škole, získali místa na vysokoškolských kolejích.

Většina zúčastněných respondentů využívá, či dříve dlouhodobě využívala, nájemní bydlení, často ve společnosti dalších spolubydlících. Nabytí nemovitosti bylo pro cizince z takzvaných třetích zemí donedávna velmi obtížné – legální vlastnictví nemovitosti bylo umožněno pouze

---

<sup>132</sup> Dostupné z: <http://socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=114&lst=105>; [cit. 25.3.2015].

v případech jmenovaných v devizovém zákoně č. 219/1995 Sb.<sup>133</sup> V současné době mohou z nařízení Evropské unie o volném pohybu kapitálu a plateb cizinci vlastnit nemovitosti bez omezení. Většina oslovených respondentů žila v době rozhovoru trvale v Praze, dále bylo možné setkat se s výraznějším zastoupením krajských a statutárních měst. Tento trend potvrzují i statistiky Ministerstva vnitra, které sledují zastoupení přistěhovalců z arabských zemí v českých městech a obcích.<sup>134</sup>

## 5.4 Kulturní dimenze integrace

Jedním ze základních předpokladů úspěšného procesu sociální integrace je bezpochyby získání klíčových socio-kulturních znalostí a kompetencí. Přijetí kultury majoritní společnosti však nutně neznamená opuštění původních kulturních hodnot a vzorců chování imigranta. Csaba Szaló ve své publikaci *Transnacionální migrace* podotýká, že imigrant za sebou nezanechává svůj původní domov úplně, naopak vytváří a udržuje vazby, které jeho původní domov propojují s novým.<sup>135</sup> Mezi zkoumané oblasti patřily zejména: znalost českého jazyka, náboženská příslušnost a praxe, kulturní tradice a trávení volného času.

### 5.4.1 Znalost českého jazyka

Schopnost porozumět psané i mluvené formě řeči hostitelské země je pro imigranta klíčovou kompetencí, která se podílí na stupni jeho integrace do společnosti, a to v rámci všech jejích dimenzí. Podstatu

---

<sup>133</sup> Nabytí nemovitost bylo možné děděním, pro diplomatické zastoupení státu, do společného jmění manželů, z nichž jeden je českým státním občanem, výměnou za jinou nemovitost v České republice či jednalo-li by se o nemovitost sloužící jako sídlo právnické osoby s povolením podnikat.

<sup>134</sup> Viz Obr. příloha č. 4, s. 94.

<sup>135</sup> SZALÓ, C. (2007): s. 25.

znalosti jazyka jako jednoho z integračních faktorů zdůraznil v rozhovoru Ahmad: „*Hovořím česky a z hlediska integrace je velmi potřebný, jinak nejste schopna pochopit český národ.*“ Někteří respondenti vnímají jazyk jako prostředek širšího kulturního vyžití a poznání, například Násir: „*Pro každého je důležitá znalost cizích jazyků. Získáš životní zkušenosti a poznáš různé kultury.*“<sup>136</sup> Z hlediska znalosti češtiny tvoří respondenti poměrně heterogenní skupinu, přičemž každý přistupuje k jejímu studiu individuálně. Všichni účastníci výzkumu si však bez rozdílu uvědomovali význam alespoň elementární znalosti jazyka, která je nutná minimálně pro komunikaci s úřady a sociálními institucemi. Důležitou roli hraje v procesu osvojení si jazykových kompetencí čas – jestliže nedojde k získání základní znalosti jazyka v úvodní fázi imigrace, je riziko sociální izolace imigranta výrazně vyšší.<sup>137</sup>

S celkem 12 oslovenými účastníky výzkumu byly rozhovory vedeny v anglickém jazyce. Jednalo se především o studenty vysokých škol, kteří v současné době neplánují budoucí setrvání v České republice, tudíž nemají dostatečnou motivaci pro hlubší osvojení si jazykových znalostí, a dále osoby, které nepovažovaly svoje znalosti za natolik dostačující, aby vedly v češtině obsáhlý výzkumný rozhovor, což bylo zapříčiněno buď krátkou dobou jejich pobytu v zemi, anebo nedůsledným přístupem ke studiu jazyka. Salíma, původem z Egypta, která žije v České republice již více než 10 let, zdůvodnila svoji nedostatečnou znalost českého jazyka následovně: „*Česky moc neumím. Jsem v domácnosti, takže nemám motivaci, abych se naučila jazyk – například kvůli práci. S mým mužem doma hovoříme arabsky, a potom už se stýkám pouze se svými kamarádkami, které jsou také z ciziny. Když je potřeba vyřídit něco na úřadě, většinou si to vezme na starost manžel, který trochu česky umí, nebo požádáme přátele, aby nám poradili, co máme kde vyplnit.*“<sup>138</sup>

---

<sup>136</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

<sup>137</sup> RÁKOCZYOVÁ, M. a TRBOLA, R. (2009): s. 222.

<sup>138</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

Částečnou separaci od většinové společnosti a aktivity nepřesahující rámec vlastní komunity řeší jako jednu z příčin nedostatečné znalosti jazyka mimo jiné i aktualizovaná verze *Koncepce integrace cizinců*.

Úroveň znalosti jazyka u respondentů, s nimiž rozhovory probíhaly v českém jazyce, byla různá, což se projevilo zejména v reakcích na otázky z oblasti méně běžných témat. U česky komunikujících Arabů převažovaly obzvláště následující metody osvojení si znalostí češtiny: využití některého z jazykových kurzů, které jsou organizovány jazykovými či vysokými školami a integračními centry, dále samostudium zahrnující mimo jiné i sledování televize a v pokročilejších úrovních také čtení nenáročné literatury a komunikace se spolupracovníky a přáteli. Avšak jak upozorňují Miroslava Rákoczyová a Robert Trbola, při učení se jazyku prostřednictvím komunikace s kolegy hrozí omezení na specifický okruh slovní zásoby.<sup>139</sup> S těmito nesnáze se potýká například Hakím, jenž pracuje ve stánku s rychlým občerstvením. Zatímco je schopen bez obtíží využívat fráze navázané na jeho profesi, běžná hovorová témata mu činí problémy.

Kurzy českého jazyka respondenti v několika případech označili za nedostačující, zejména potom rozsah výuky. V tomto smyslu se vyjádřila mimo jiné i Basma z Alžírsko, které hodina a půl týdně přišla velmi málo, a proto spoustu věcí doháněla samostudiem, přičemž jí hodně pomohlo sledování českých pořadů, pohádek a seriálů. Právě pasivní získávání jazykových dovedností bylo mezi všemi zúčastněnými hodnoceno nejvíce kladně. Egyptanka Amína dala před seriály naopak přednost dětské naučné literatuře. V rozhovoru také prozradila, že při studiu nejvíce bojovala s pamětí: „*Četla jsem slabikář jako malé děti a První čtení, protože jsem chtěla naučit česky a písmo... Naučit není problém, ale zapamatovat je problém.*“ Některým z oslovených Arabů pomáhali s českým jazykem partneři, kteří rovněž představovali hlavní důvod

---

<sup>139</sup> RÁKOCZYOVÁ, M. a TRBOLA, R. (2009): s. 221.

imigrace do České republiky. Tito respondenti již před příjezdem plánovali dlouhodobé setrvání v zemi, což zafungovalo jako motivace pro studium jazyka.

#### 5.4.2 Náboženství

Jedním z faktorů, které mohou ovlivňovat interakce respondentů se zástupci většinové populace, potažmo tedy proces sociální integrace jako takové, je náboženská příslušnost. Zkoumaná jednotka není nábožensky homogenní – zatímco Músa, Fajsal a jeho sestra Warda uvedli, že jsou křesťané, jiní věří v cosi nadpozemského, avšak necítí se být stoupenci žádného konkrétního náboženství, například Anwar, Ahmad, Mahmúd nebo Munsif. Více než dvě třetiny oslovených účastníků nazvaly svoji víru muslimskou, ve 100 % se jednalo o sunnity. Přívrženci jiného než islámského náboženství nepřipouštěli v rozhovorech žádné problémy s majoritní společností, co se této kulturní entity týče. Naopak muslimové je zmiňovali poměrně často. Respondenti vnímají jako největší problém české populace neznalost, médii zkreslené představy a stereotypní myšlení, které nezřídka vyúsťuje ve slovní útoky či narážky vůči jejich osobám. V tomto smyslu se vyjádřil například vysokoškolský student Husajn: *„Někteří lidé zneužívají islám a v jeho jménu páchají zlo. Lidé si potom myslí, že jsme teroristé, a že má každý muslim u pasu bombu. Ale tak to není, kořen s-l-m je jako mír, proto to nejde dohromady.“*<sup>140</sup> Význam otázky náboženství ve vztahu přistěhovalec – Čech zmínil v rozhovoru mimo jiné Ahmad, který se sám k žádnému nehlásí: *„Nejsem klasický věřící, takže nepatřím k žádnému náboženství, ale věřím v existenci něčeho nebo něco nad námi. Otázka náboženství je pro některé lidi dost důležité a ovlivňuje jejich chování k vám.“*

---

<sup>140</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

Každý člověk přistupuje ke své víře individuálně; je tedy nutné pokusit se vyhnout esencialistickým redukcím a vnímat také význam rozmanitosti v osobním pojetí. Přestože je islám významnou součástí vlastní identity oslovených účastníků muslimského vyznání, z rozhovorů vyplynulo, že s přibývajícimi léty strávenými v České republice mnozí i přes tradiční náboženskou výchovu upustili od striktních nařízeních, tedy ačkoliv se například účastní modliteb, běžně konzumují alkohol; někteří dokonce přiznali, že se jimi neřídí vůbec, ač jsou svým způsobem v jádru stále muslimy. Jedním z těchto takzvaně formálních muslimů, jejichž životní styl není zcela v souladu s požadavky islámu, je i Sufján původem z Tuniska: *„Jsem muslim, protože jsem se tak narodil. Moje děti – to už záleží na nich. Ale já se nemodlím, ani nedržím půst. Jím vepřový, s přáteli vypiju pivo... Každý ať si věří podle sebe, ne? Důležitý je mír.“* Přístup podobný Sufjánovu zvolil i otec Marjam vůči své dceři: *„Tatínek je muslim. Všechno mi vysvětlil, předal znalosti co a jak, ale je to moje rozhodnutí. Cítím, že část muslimky ve mně je, ale když se mě někdo zeptá, tak to neřeknu, že jsem muslimka. Možná se to jednou změní, maminka dlouho muslimkou nebyla, ale pak zjistila, že jí islám vyhovuje, a tak konvertovala.“*

Sufjánem výše zmíněné vepřové maso bývá jedním z hlavních témat, které je ve spojitosti s muslimy zmiňováno. Jeho konzumace bývá častým prohřeškem vůči islámu, kterého se zde žijící muslimští věřící dopouští. Následuje citace vypůjčená z práce Lenky Derianové, v níž muslimský respondent k tomuto problému poznamenal: *„Prorok zakázal jíst vepřové maso, protože v jeho době nebyly ledničky, a v tom horku Arabského poloostrova se vepřové nejrychleji kazilo. Lidi umírali na různé otravy, které způsobilo právě zkažené vepřové. Ten zákaz byl vytvořen z praktických důvodů. Ale v dnešní době už nic takového nehrozí. Já vepřové jím. Doba jde rychle dopředu, všechno se mění. I islám je*

*potřeba reformovat.*<sup>141</sup> Co se týče fenoménu pití alkoholu, ten je i přes zákaz poměrně rozšířen i v takzvaném muslimském světě – pravidelně si ho ve svých domovských zemích dopřává na 5 % muslimů. Zatímco v porevoluční Libyi doznává rozmachu prodej alkoholu na černém trhu, například v Libanonu je podávání alkoholu prestižní záležitostí, která odkazuje na bohatství a pokrokového ducha společnosti.<sup>142</sup>

Mezi zúčastněnými se však zcela přirozeně objevili i tací, kteří v závislosti na své časové vytíženosti dodržují pravidla náboženského života ustanovená Koránem a Sunnou, tedy dbají také na *halál* stravu, pravidelně navštěvují mešity a modlitebny ve svém okolí, účastní se pátečních shromáždění. Často je nezbytné, aby věřící, který se chce setkání zúčastnit, upravil svůj pracovní režim. Někteří respondenti se neváhali domluvit se svým zaměstnavatelem, jenž nemá problém je na vymezenou dobu z práce uvolnit, avšak uplynulý čas si musí napracovat v jiných dnech, další čerpají dle možností dovolenou či neplacené volno. V momentě, kdy se takto zbožní muslimové vůči islámu proviní, přichází zpravidla pokání. Svě zaváhání v rozhovoru přiznal Sádiq ze Sýrie: *„Šel jsem s kolegy do restaurace a oni mě vyzvali, že se společně napijeme. Alkohol je zakázaný, teď toho velmi lituji, vůbec mi nebylo dobře. Už se to nebude opakovat.*<sup>143</sup> Mnozí praktikovali víru již ve své zemi a udržení daných pravidel dalo pevný řád jejich životu v cizině, což ocenil například Tunisian Džamíl: *„Člověk přijde a všechno je tu pro něj nové. Začátky byly těžké, není se čeho chytit. A potom je tu víra. Jsou tu další muslimové, islám nás spojuje.*<sup>144</sup> Praktikující věřící také v mnohem větší míře trvali na plnění dalších pilířů islámu, nejenom na vyznání víry, resp. vykonávání modliteb, například pouti do Mekky. Tu již absolvovali mimo jiné Ibráhím, Salíma, Hakím, Fátima nebo Džibríl, podobně jako Táriq s manželkou

---

<sup>141</sup> DERIANOVÁ, L. (2001): s. 26-27. Dostupné z: <http://mezikulturnidialog.cz/res/data/011/001331.pdf>; [cit. 20.3.2015].

<sup>142</sup> Dostupné z: [http://rozhlas.cz/cro6/internet/\\_zprava/muslimove-piji-stale-vice-alkoholu-ale-mluvit-se-o-tom-nesmi--1100591](http://rozhlas.cz/cro6/internet/_zprava/muslimove-piji-stale-vice-alkoholu-ale-mluvit-se-o-tom-nesmi--1100591); [cit. 20.3.2015].

<sup>143</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

<sup>144</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

Basmou. Basma je nyní na mateřské dovolené, avšak až bude jejich syn starší, plánují se k hlavní mekkánské svatyni Ka<sup>č</sup>bě vydat znovu. Svoji první cestu do Mekky by s ohledem na finanční možnosti v blízké budoucnosti rád uskutečnil student Husajn. Většina z této skupiny respondentů se také snaží postit během měsíce ramadánu.

Poměrně obtížným shledávali vybraní respondenti *halál* stravování. Zejména v době krátce po příjezdu do České republiky se značná část z nich neorientuje v možnostech nákupu *halál* potravin, například masa. Postupně objevují specializované prodejny, jiní využívají kontaktů na své známé, kteří žijí v zemi delší dobu a s nákupy konkrétních potravin již mají vlastní zkušenosti. V Praze, v porovnání s ostatními českými městy, je nabídka zařízení s *halál* sortimentem poměrně bohatá, avšak v menších obcích je sehnání správně připraveného masa složitější, proto i mnozí z pevně věřících muslimů slevili v tomto ohledu ze svých nároků.

### 5.4.3 Tradice a zvyky

Cílem okruhu otázek zaměřených na tradice a zvyky bylo zjistit, jaký vztah mají arabští přistěhovalci k českým obyčejům, a zda si uchovali některé ze zvyků z původního kulturního prostředí. Nejčastěji se v rozhovorech zmiňovaly Vánoce, řeč však byla také o svatbách či vztazích k tradiční české kuchyni.

Vánoce jsou křesťanské svátky spojené s narozením Ježíše Krista, které se v závislosti na dané církevní tradici slaví 25. prosince, resp. 6. a 7. ledna. Ve skupině oslovených respondentů tři, konkrétně Libanonec Músa a sourozenci Fajsal a Warda ze Sýrie, uvedli, že jsou křesťany. Ačkoliv jsou jejich domovské země vzhledem k většinovému počtu obyvatel muslimského vyznání označovány za součást islámského světa, oslavy Vánoc zde nejsou neznámým pojmem. Syrští křesťané zdobí své domy světelnými dekoracemi, jsou zvyklí mít vánoční stromek, podobně



jsou v době adventu vyzdobeny obchody v křesťanských čtvrtích. V den Vánoc jdou lidé do kostela na mši a poté se společně schází na hostině. Žádné konkrétní jídlo se však se syrskými Vánoce tradičně nespojuje, byť se na tabuli nezdědka objevuje pečené kuře, jehněčí maso nebo lilková pasta, stejně tak není pravidlem vzájemné obdarování se dárky. České pojetí vánočních svátků nebylo pro Fajsala, a později také Wardu, příliš velkým překvapením. Oba slaví Vánoce podobně jako Češi. Zatímco Warda s manželem nelpí na kaprovi s bramborovým salátem, Fajsal se svojí ženou si toto tradiční vánoční jídlo rádi dopřejí. Období Vánoc je pro ně však stále především časem pohody a setkávání se s blízkými: „Žena smaží kapra, dělá salát, ale kdyby to nebylo, tak to je jedno. Důležitý je, že se všichni sejdem u jednoho stolu. Kdyby nebyli ty vnoučata, jo, tak si nedáváme ani dárky.“ Ani v Libanonu se oslavy Vánoc příliš neliší od těch, jak je známe v České republice. Na bohaté slavnostní večeři se kromě jiného často podává krocan, *tabbúla*<sup>145</sup> – směs bulguru, rajčat, nasekané petržele a máty, cibule, citrónové šťávy a olivového oleje, nebo *hummus* z cizrny. Dalším oblíbeným pokrmem je potom *manáqíš*, chlebová placka, která jde na vánočních trzích na odbyt podobně jako v naší zemi trdelník. Músa však, co se tradičních vánočních pokrmů týče, plynule přešel ke smaženému řízku s bramborovým salátem, velkou slabost má také pro vanilkové rohlíčky a cukroví z lineckého těsta. Muslimští přistěhovalci Vánoce zpravidla neslaví, avšak ti, co žijí s protějškem českého původu, některé zvyky přijali – zdobí vánoční stromek, obdarovávají se drobnými dárky, navštěvují rodinu svého partnera. Většina z nich v rozhovorech vyzdvihla příjemnou atmosféru, která během těchto svátků ve společnosti obecně panuje.

Dalším probíraným tématem se staly svatby. Zhruba třetina respondentů má zkušenost se svatbou v českém prostředí, jiní se sezdali v zemi svého původu. Tradiční českou svatbu zažili například Libanonec Mahmúd či Tunisán Mustafa. Nevěsty před nimi schovávaly do dne

---

<sup>145</sup> Často se lze setkat s přepisem *tabouleh* či *tabbouli*.

svatby své šaty, nechybělo hlasité troubení během cesty na obřad, házení rýže při vycházení novomanželů z radnice, rozbíjení talířů, ani polévka ze společného talíře. Na svatbě Mahmúda se také popíjel alkohol, ačkoliv sám ženich si jím pouze připil. Mustafa a jeho žena se bez alkoholu obešli úplně, i přesto však svatbu hodnotili jako velmi podařenou. Řeč přišla také na mnohoženství, se kterým je možné se v islámských kulturách setkat. K tomuto fenoménu se blíže vyjádřila česká manželka Rahmána, která jej na rozhovor doprovodila: *„Rahmán víc manželek nemá, v Tunisku, a pochopitelně ani tady, to není povolený. Pravdou je, že tohle by pro mě byl problém, mnohoženství podle mě tu ženu degraduje, přestože Rahmán tvrdí, že Češi maj taky víc žen než jenom tu svou, takže v tom není rozdíl.“*

Velmi vděčným tématem se v rozhovorech ukázalo býti tradiční české jídlo. O svých oblíbených pokrmech promluvil například Táriq: *„Hovězí guláš, knedlíky, to je dobrý. Řízek taky, ale moc si nedáváme, jenom někdy. A... Syreček? Ano? Smrdí to, ale je to dobrý.“* Muhammad si pochvaloval svíčkovou s houskovým knedlíkem, sladká jídla naopak preferuje Butrus z Libanonu: *„Bramborový knedlík mi chutná, ale nejlepší knedlík s jahody a bábovka.“* Ajman nedá dopustit na vývar a pečenou kachnu – byla to první jídla, která zde ochutnal: *„Mám rád vývar a knedlíčky. A pak kachna se zelím, to je typické tady.“* Jídlo funguje také jako prvek integrace, což dokládá projekt neziskové organizace Slovo 21 s názvem *Rodina odvedle*. Jedná se o koncept rodinného setkání u nedělního oběda, který v České republice funguje od roku 2004. Projekt, který je určen pro české rodiny a rodiny cizinců ze zemí mimo EU, nabízí ojedinělou příležitost potkat zajímavé lidi, poznat jejich kulturu i životní osudy. V roce 2014 se do něj zapojilo 100 rodin – zatímco v některých domácnostech hostili Češi, v ostatních zaujala roli hostitelů rodina z

ciziny. Setkání podporuje vzájemnou komunikaci a integraci imigrantů do společnosti na osobní úrovni.<sup>146</sup>

Kromě Vánoc, které se, nehledě na náboženskou příslušnost, mezi účastníky výzkumu povětšinou těší oblibě, nebyly v rozhovorech opomenuty ani Velikonoce či 1. máj, respondenti z jižní Moravy častěji zmiňovali také oslavy vinobraní. České tradice, zejména ty, které vychází z náboženských svátků, částečně přejímají arabští imigranti až po několika letech strávených v České republice, většinou pod vlivem partnera či kvůli dětem. Uchování zvyků z původního kulturního prostředí je nejvíce patrné u praktikujících muslimských přistěhovalců – snaží se dodržovat ramadánový půst, modlí se. Polovina žen-respondentek, Basma, Salíma a Fátima, nosí šátek hidžáb. Fátima v rozhovoru přiznala, že právě tato součást jejího oděvu vzbuzuje na veřejnosti pozdvižení: *„Když jdu po ulici, tak vidím, že na mě lidé koukají, že přemýšlí nad mým náboženstvím, a že tady muslimy nechtějí. Jednou jsem míjela úplně neznámého muže, který nahlas pronesl něco... Ať se vrátím, že sem nepatřím. Ale já přece svým šátkem neubližuji, nikomu nenutím své názory.“*<sup>147</sup> Napříč celým výběrovým vzorkem se v menší či větší míře zůstává také u tradičních pokrmů arabské kuchyně. Vyjma způsobu odívání je však většina původních obyčejů respondenty praktikována v soukromí a kruhu rodinném.

#### 5.4.4 Volnočasové aktivity

Trávení volného času se u vybraných respondentů výrazně neliší od způsobu, jakým jej tráví rodilí Češi. Významné role v možnostech volnočasového vyžití hrají náročnost studia, pracovní vytížení či znalost jazyka. Jedním z často zmiňovaných faktorů, které hrály roli ve výběru

---

<sup>146</sup> Dostupné z: <http://slovo21.cz/index.php/projekty-cizinci/rodina-odvedle>; [cit. 20.3.2015].

<sup>147</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

aktivit pro volný čas, se staly též vazby na zástupce většinové společnosti a věk.

Studenti tráví většinu svého volného času studiem, což je patrné zejména u náročnějších oborů, například medicíny. Často se schází s dalšími studenty ze zemí Blízkého východu a severní Afriky, s nimiž navštěvují orientální fastfoodové restaurace či zábavní kluby, někdy společně sledují online vysílání arabských televizí. Mnohdy také cestují a snaží se poznat kulturní dědictví naší země. Fárúq tráví svůj volný čas následovně: *„Musím se hodně učit, pak také s přáteli kouříme vodní dýmku, sportuji, hraji fotbal. Ten také sleduji v televizi, třeba Ligu mistrů, a jednou jsem byl na zápase Sparty. Internet, Facebook... A někdy jedu do jiného města, abych viděl vaše památky. Naposledy jsem byl v Krumlově.“*<sup>148</sup> Divadelní a filmová představení navštěvují oslovení studenti velmi sporadicky, téměř vůbec. Do divadla chodí poměrně pravidelně, zhruba jednou za čtvrt roku, pouze Marjam, podle které zde existuje přímá souvislost se znalostí českého jazyka. Mnohem většímu zájmu se těší koncerty a některé open-air festivaly, například Majáles.

Záliby nestudujících respondentů jsou individuální v závislosti na jejich pracovním vytížení a finančních možnostech. Ekonomicky aktivní jedinci tráví svůj volný čas s rodinou, případně přáteli. Muhammad z Egypta, který žije v České republice 28 let, chodívá s přáteli do hospody, ne však „na jedno“, jak by se mohlo zdát: *„S českýma kamarádama chodím hrát karty nebo šipky, když mám volný čas. Už dlouho, skoro třicet let.“* Velmi populární jsou výlety mimo město, do přírody. Častěji než u studentů byly v rozhovorech zmiňovány také pasivní odpočinkové aktivity, zejména sledování televize, procházení internetu a sociálních sítí, samostudium jazyka nebo spánek. Některé volnočasové aktivity respondentů přímo souvisí s jejich profesním zaměřením, například kreslíř a fotograf Músa ve svém volnu s oblibou

---

<sup>148</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

navštěvuje výstavy svých kolegů, Alžírán Anwar, který se žíví hudbou, skládá nové písně a hraje na kytaru. Penzista Fajsal se snaží svůj volný čas trávit především s vnoučaty, zároveň se věnuje svému velkému koníčku – lepení modelů letadel. S manželkou žije v rodinném domě, o zahradu se však příliš nestará. Mnohem radši ji v létě využívá k pořádání rodinných sešlostí spojenými s grilováním. Jeho sestra Warda, rovněž v důchodu, ráda háčkuje a vyšívá, čte knihy a sleduje české televizní seriály. Fajsal o ní prozradil, že je také velmi dobrou kuchařkou.

## **5.5 Interaktivní dimenze integrace**

Interaktivní dimenze integrace očekává začlenění imigranta do primárních vztahů a sociálních sítí většinové populace. Jedním ze základních předpokladů úspěšného procesu integrace na této úrovni je bezesporu zvládnutí některých klíčových prvků kulturní dimenze, především jazykových kompetencí.<sup>149</sup> Otázky, které byly pokládány respondentům v rámci tohoto bloku, směřovaly ke zjištění podrobnějších informací o jejich partnerském či rodinném životě a kontaktech s příbuznými, kteří nežijí v České republice, a míry začlenění do vazeb majoritní společnosti a vztahu k ní.

### **5.5.1 Rodinné vztahy**

Jedním z typů sociálních vztahů, které ovlivňují proces interaktivní dimenze integrace, jsou smíšená partnerství, resp. manželství, uzavíraná zejména mezi muži-Araby a českými ženami.<sup>150</sup> Existence dlouhodobého vztahu bývá jedním z nejčastějších důvodů pro setrvání imigranta v naší zemi. Vztah s partnerem, který pochází z odlišného kulturního prostředí, je však mnohdy velmi obtížný, a někteří z respondentů proto aktivně

---

<sup>149</sup> RÁKOCZYOVÁ, M. a TRBOLA, R. (2009): s. 187.

<sup>150</sup> Viz Obr. příloha č. 5, s. 95.

hledali protějšek původem z arabské země. Jedním z nich je i Džibríl ze Sýrie: „*Některý už vzali Češky, a pak říkali, že ne, že nedobrá, takže moje žena je ze Sýrie taky.*“ K prvnímu seznámení smíšených párů došlo v některých případech v České republice, toto se týká zejména absolventů českých vysokých škol a osob, které přicestovaly již před delší dobou – například Anwara, Rašída, Ahmada či Músy, někdy však také v zemi původu imigranta, o čemž promluvil mimo jiné Tunisan Rahmán: „*Se ženou jsme se seznámili, když přijela na dovolenou. Já jsem pracoval v hotelu, ona tam byla jako host.*“<sup>151</sup> V zahraničí, konkrétně ve Francii, svoji partnerku poznal Rahmánův krajan Qásim, který tam tehdy studoval: „*Ona tam pracovala, zamilovali jsme se. A život zařídil, že jsem se dostal do České republiky, tak jsem zde zůstal.*“<sup>152</sup> Qásim v rozhovoru také přiznal častý problém, kterému musí smíšená partnerství zejména v počátku vztahu čelit – reakci rodičů: „*To byl docela problém. Když zjistili, že chodí s Arabem, tak jí náš vztah vymlouvali, říkali, že si neváží svobody, a že s nikým takovým, jako jsem já, arabským muslimem, domů nepřejde. Společným úsilím jim však postupně dokazujeme, že nemusí mít strach. Partnerka mi pomohla sehnat práci, takže když jsem přijel, šel jsem vyučovat francouzštinu, začal se učit česky. Její rodiče vidí, že jsem vzdělaný, do ničeho ji nenutím, nechci, aby se zahalovala. Jsem člověk jako každý jiný.*“<sup>153</sup> Dalším typem manželství jsou taková, v nichž ani jeden z dvojice nepochází z České republiky. Tyto páry většinou přichází do země s cílem zlepšení ekonomické situace a sociální sítě rozvíjejí až poté, co si vybudují stálé zázemí.

Přestože islám nepovoluje vzájemné soužití páru před sezdáním, někteří muslimští respondenti, zejména ti méně zbožní, takzvané formální, přiznali, že s partnerkami sdílejí společnou domácnost. I u nich však byla patrná touha po brzkém uzavření sňatku. Výjimkou je Sufján,

---

<sup>151</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

<sup>152</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

<sup>153</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

který se považuje za muslima, nicméně je mu bližší, když se partneri před vstupem do svazku manželského lépe poznají. Z provedených rozhovorů také vyplynulo, že ve vztazích mívá dominantní postavení muž – rozhoduje o důležitých záležitostech, jeho povinností je finanční zajištění rodiny, snaží se, aby jeho žena neměla na starost nic jiného, než péči o domácnost, vaření, rodinnou pohodu a děti. Překvapivě málokdy se ve smíšených svazcích objevoval ze strany muže-muslima požadavek na konverzi ženy k islámu, přestože ženy mnohdy dříve či později islám přijímají za svůj a konvertují. Podobný požadavek nebývá vždy uplatňován ani při výchově dětí. Ty jsou o islámu zpraveny, avšak výchova je spíše sekulární a potomek sám má možnost zvolit si své náboženské směřování v pozdějších letech. Podle islámu je nicméně muslimem každé dítě, které nedosáhlo věku samostatného úsudku, bez ohledu na to, zda se narodilo do rodiny muslimské či ne.<sup>154</sup>

V rámci vybraného zkoumaného vzorku bylo také několik respondentů již rozvedených. Mezi důvody rozvodu byly nejčastěji zmiňovány vzájemné neshody v manželství, disharmonie způsobená odlišnými kulturními zvyky, ale také nepřejícnost ze strany příbuzných či problémy vyplývající z věkové nesourodosti partnerů, které se projeví po několika letech společného soužití.

Respondenti hovořili také o kontaktech se svými příbuznými, kteří nežijí v České republice. Přestože se nevidají příliš často, pravidelně si volají či jsou v kontaktu přes internetové komunikační programy typu Skype. Vysokoškolští studenti z arabských zemí se do svých domovů vrací pravidelně v době prázdnin, někdy přijíždí příbuzní na návštěvu za nimi sem. Ti, kteří v České republice žijí trvale, navštěvují svoje rodiny v závislosti na aktuální finanční situaci. Pokud se jim podaří po zaplacení nezbytných výdajů ušetřit nějaké peníze na dovolenou, většinou volí cestu právě do země, z níž pochází. „*Máme internet, Skype, takže si*

---

<sup>154</sup> SAYED, A. (2011): s. 12.

*voláme skoro pořád. S rodinou mluvím často, vidíme se přes kameru,*“ prozradil o vzájemné komunikaci Músa, který žije v České republice 22 let. S přibývajícimi léty strávenými v cizí zemi však mohou kontakty s rodinou také oslabovat, což je případ Ahmada: *„Změna prostředí mi ovlivnila v tom smyslu, že jsem se stal více závislý na sobě a kontakt s rodinou byl menší, čím déle jsem pobýval v Česku.“* Mnozí bojují se steskem rodiny, která je vyzývá k návratu domů. O tom se v rozhovoru více rozprávěl Mahmúd z Libanonu, který čelí naléhání své rodiny, aby se vrátil, protože je v cizině již příliš dlouho. Mahmúd však zároveň uvedl, že během 11 let strávených v České republice, navštívil svoji rodinu pouze třikrát: *„Není čas,*“ svěřil se.

### **5.5.2 Interakce s majoritní společností**

Systém sociálních interakcí zahrnuje vytváření přátelských vazeb i vztah k většinové společnosti jako takové. Současně do této oblasti spadá komunikace s úřady nebo aktivní participace imigrantů v oblastních zájmových sdruženích.

Jednou z prvních otázek, které museli oslovení respondenti čelit, zjišťovala, jak arabští přistěhovalci vnímají nás – Čechy. Odpovědi byly různé, avšak jeden rys se objevoval pravidelně, za všechny slovy Maročana Hasana: *„Češi jsou hodně nepřístupný. A taky pořád na všechno nadávají, ale jako moc nedělaj pro lepší, jo, tak potom jsou nespokojený.“* V podobném duchu se nesly i odpovědi respondentů výzkumu Simony Hoškové, jeden z nich se vyjádřil následovně: *„Lepší je říct, že Češi nejsou otevření, než že jsou uzavření. U nás doma třeba stojím na zastávce a bavím se s člověkem, i když už ho nikdy nevidím. Tady to nejde, protože si každý hned myslí, že po něm něco chci.“<sup>155</sup>* I přes prvotní nesnáze způsobené uzavřeností Čechů účastníci výzkumu

---

<sup>155</sup> HOŠKOVÁ, S. (2003): s. 263.



nezmiňovali konkrétní potíže při navazování přátelských vztahů, ba naopak mnoho z nich má mezi místními obyvateli spoustu přátel, mezi jinými také Anwar: „*Mám tady spoustu kamarádů, už víc než v Alžírsku, už je to jiný život. Tolik let pryč... To k tomu patří.*“ Podobně dobré vztahy panují i na pracovištích, v rozhovoru o nich pohovořil Butrus: „*Moji kolegové mě vzali fajn, občas jdeme někam sednout, a tak.*“ Přátelství však pro vybrané respondenty znamená především sdílení podobných zájmových aktivit či občasně posezení v restauračním zařízení, ne však důvěrné rozhovory spojené s osobními záležitostmi. Ono zmíněné posezení bývá v některých případech spojeno s konzumací alkoholu, zejména piva či vína. Nepřítomnost je respondenty vnímána jako skutečnost, která může jistým způsobem ovlivnit jejich začlenění do širšího kolektivu, a proto se těmito setkáním nevyhýbají, přestože někteří sami alkohol nepijí.

Bariéru v navazování vztahů s majoritní společností může velmi často znamenat neznalost českého jazyka, lepší situace panuje mezi zahraničními studenty vysokých škol, kteří mezi sebou bez problémů komunikují v anglickém jazyce. Rozvoj sociálních sítí v rámci většinové populace také poněkud stagnuje v momentě, kdy se imigrant pohybuje zejména v komunitě svých krajanů, byť zpočátku mohou kontakty s lidmi ze stejného kulturního prostředí vyvážit pocity odcizení, které přistěhovalec po příjezdu do země zažívá, avšak ani sňatek s protějškem českého původu a přijetí přátel partnerky, případně partnera, nutně neznamená úspěšnost integrace osoby na interaktivní úrovni. Významnou roli může bezesporu hrát etnická či náboženská příslušnost imigranta, a s tím spojené předsudky zástupců majority, připomeňme si slova Zijáda z Libye: „*Češi nemají moc rádi cizince, hlavně muslimy a Arabů. Oni si myslí, že jsme teroristé a špíny.*“<sup>156</sup> Podle mnohých za obraz Arabů v české společnosti mohou zejména média a způsob podávání informací o tomto etniku, případně o jeho kulturně-náboženském

---

<sup>156</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

zázemí. Je však nutné doplnit, že se mnohdy jedná pouze o danou interpretaci respondenta, s poněkud odlišným postojem se setkal například Alžířan Táriq: „*Někdo tváří špatně, že jsem Arab, ale málo. Spíš dobrý jako.*“ Někteří respondenti byli ve svých výpovědích ovlivněni aktuálními událostmi; Chálid ze Saúdské Arábie byl kupříkladu rozezlen zásahem Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu v pražské mešitě, který proběhl v dubnu 2014: „*Tady není problém s lidmi, to jenom policie nemá ráda muslimy.*“<sup>157</sup>

Významným faktorem integrace se ukázala být přítomnost dětí v partnerském, resp. manželském svazku. Vztahy, které dítě navázalo v mateřské či základní škole se svými vrstevníky, se určitým způsobem odrazily na vnímání Čechů arabskými imigranty participujícími ve výzkumu. Táriqova manželka Basma a Fátima z Iráku se prostřednictvím potomků měly možnost seznámit s několika českými ženami rovněž čerpajícími mateřskou dovolenou, přičemž tyto vztahy vyústily v přátelství a vzájemnou podporu.

V komunikaci s úřady a vyššími institucemi se podle respondentů objevuje nutnost alespoň elementární znalosti českého jazyka. Čeští úředníci na základě jejich zkušeností zpravidla neovládají anglický jazyk v takové míře, která by umožňovala snazší dorozumění mezi oběma dotýcnými stranami. Zda se opravdu jedná pouze o nemožnost komunikovat v jednom z uvedených jazyků či výraz mocenského nadřazení zůstává otázkou. Se svým názorem na tento problém se v rozhovoru svěřil Rahmán: „*Když potřebuji něco vyřídit, často se stává, že mi na úřadě nejsou schopni dát veškeré informace. Jako cizinec musím pořád něco řešit, jim se stačí podívat na pas a už se podle toho chovají dost arogantně.*“<sup>158</sup> Respondentům, kteří ještě neovládají češtinu v dostatečné míře a žijí ve smíšených svazcích, s jednáními na úřadech

---

<sup>157</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

<sup>158</sup> Přeloženo z anglického jazyka.

pomáhají jejich partneři, někteří využívají služeb tlumočnicků. Výše uvedený názor Rahmána na obsažnost podávaných informací se ukázal být ojedinělým, účastníci výzkumu vesměs hodnotili sdělení a informace získané od úřadů jako kompletní, byť je kvůli zdejšímu byrokratickému systému neustále potřebné provádět řadu dalších, navazujících či doplňujících administrativních úkonů, které jsou spojeny mimo jiné s dlouhými časovými prodlevami. Ty vidí jako zásadní nedostatek českých úřadů mimo jiné Ahmad: *„Komunikace s úřady by mohla být lepší. Jsou dlouhé čekací období na vyřízení žádosti a nemožnost objednat na konkrétní čas.“* Respondenti by také ve většině ocenili více přátelský přístup úředníků ke klientům a ochotu poradit v zájmu vyvarování se vzájemnému nedorozumění.

Ve vybraném vzorku respondentů se neobjevil žádný, jenž by byl aktivním členem v některém z fungujících zájmových sdružení či oblastní organizaci. Přestože je jednou z priorit integrační politiky České republiky podpora společných aktivit majoritní populace a cizinců, které by v ideálním případě mohly napomoci rozvoji komunitního soužití, většina oslovených účastníků výzkumu přiznala, že takové spolky cíleně nevyhledává. Zapojení do sítě občanské společnosti je omezeno především na účast ve vlastních etnicko-kulturních institucích, eventuálně v nevládních organizacích, které poskytují například jazykové kurzy či poradenské služby. Přesto však respondenti aktuální dění ve společnosti pravidelně sledují, vyjma politiky, která se s přílišným zájmem z jejich strany nesečkala, občas se také účastní některé z kulturních či osvětových akcí, jejichž cílem je podpora dialogu mezi většinovou společností a imigranty.

## 5.6 Identifikační dimenze integrace

Identifikační dimenze integrace souvisí s individuálním ztotožněním se vybraných respondentů s českou společností a redefinicí hranice mezi „my“ a „oni“.<sup>159</sup>

Identifikace oslovených účastníků výzkumu s českou společností a jejich pojetí domova se během rozhovorů ukázaly být velmi individuální. Zcela odlišně se s ní ztotožňují například Fajsal ze Sýrie a Fárúq z Iráku. Zatímco Fajsal, který zde žije bezmála 50 let, hovoří plynně česky, většina jeho přátel jsou Češi, navyknul způsobu života běžného českého občana včetně přijetí našich zvyků a tradic, a v neposlední řadě získal české občanství, tedy je prakticky Čech a dle svých slov je zde doma, Fárúq, jenž přicestoval do země před 4 lety, česky nehovoří téměř vůbec, jelikož se pohybuje zejména ve společnosti svých přátel, kteří jsou rovněž z ciziny, s českou společností se neidentifikuje, naopak v rozhovoru vyzdvihнул svoji národní identitu, a po skončení studií plánuje návrat do rodného Iráku, který považuje za jediný domov.

Mnozí respondenti, mimo jiné Butrus či Munsif, uvedli, že „doma je doma“, tedy že domovem je pro ně stále země původu, avšak doma se cítí být i v České republice, jelikož zde nejenom žijí, ale také pracují, tráví volný čas, za dobu svého pobytu si zde našli řadu přátel či partnera, a tudíž by pro ně bylo při případném odjezdu ze země nelehké všechny tyto vazby určitým způsobem zpřetrhat. Rodinné vztahy zmínil v otázce domova Júsuuf, který se narodil do smíšeného manželství Češky a Maročana: *„Domov je pro mě tady i v Maroku. Máma je Češka, žijem tu jakoby od mého dětství, ale táta je z Maroka, já jsem se tam narodil a mám to tam rád, je to moje země.“*

---

<sup>159</sup> RÁKOCZYOVÁ, M. a TRBOLA, R. (2009): s. 33.

## 5.7 Shrnutí výzkumu

Hodnocení míry sociální integrace Arabů v České republice je odvislé od míry integrace v jednotlivých oblastech života výše uvedených. V rámci strukturální dimenze se oslovení respondenti integrovali víceméně bez problémů. Devět z celkových 34 má zkušenost se studiem na českých vysokých školách. To bylo z hlediska kvality hodnoceno kladně, podobně jako přístup vůči studentům-cizincům. Absolventi neměli výrazné problémy s uplatněním na trhu práce. Více než polovina účastníků výzkumu byla v době rozhovoru ekonomicky aktivní, a byť se mnozí neuplatnili v oboru, který vystudovali v zemi svého původu, svoji životní úroveň, která je se zaměstnáním a příjmy úzce spjatá, nehodnotili jako špatnou. Tři z respondentů, toho času nezaměstnaní, prozatím strukturální integrace nedosáhli, avšak snaha získat stálou práci byla u všech značná. Někteří ze zúčastněných uvedli, že pracují, ale se zaměstnavatelem nemají uzavřenou platnou pracovní smlouvu. I u těchto respondentů je míra integrace na strukturální úrovni nízká, jednoho z nich tato situace dokonce přivedla k myšlence opustit Českou republiku a odcestovat do jiné země, která nabízí více pracovních příležitostí a možností uplatnění.

Míra kulturní integrace je určována hned několika faktory, jedním z nich je mimo jiné úroveň znalosti českého jazyka. Úspěšný proces integrace předpokládá zvládnutí alespoň elementárních znalostí v co nejkratší možné době, v opačném případě hrozí sociální izolace imigranta, kterou je v pozdějších fázích pobytu leckdy obtížné překonat. Úroveň jazykových znalostí byla u oslovených respondentů individuální v závislosti na délce jejich pobytu v zemi a přístupu ke studiu jazyka. Některým chyběla motivace, například v podobě plánu budoucího setrvání v zemi. Využívány jsou v rámci studia jazyka zejména kurzy nabízené vysokými školami a integračními centry doplněné samostudiem a běžnou každodenní komunikací s kolegy či přáteli. Méně integrovaní se

v tomto směru ukázali být někteří ze studentů vysokých škol, konkrétně Husajn, Fárúq a Chálid, jejichž studia probíhají v anglickém jazyce, a kteří momentálně neplánují setrvat v budoucnu v České republice, a dále osoby, jejichž sociální vazby nepřesáhly hranice vlastní komunity. O integraci z hlediska jazykových znalostí nelze hovořit rovněž u osob, jež zde žijí poměrně krátkou dobu, a jedinců, jejichž přístup ke studiu by se dal hodnotit jako nedůsledný. Všichni z oslovených respondentů však uvedli, že alespoň elementární znalost češtiny je v procesu integrace nezbytná.

V rámci kulturní integrace byl dále zkoumán vliv náboženské příslušnosti účastníků výzkumu na tento proces. V současné době je možné v české společnosti registrovat islamofobní nálady, jež mají svůj původ v diskuzích o sociálních a kulturních jevech, které jsou v nesouladu s místními kulturními zvyklostmi, případně legislativou.<sup>160</sup> Tento fakt potvrdili i respondenti muslimského vyznání, kteří tvořili více než dvě třetiny výzkumné jednotky. Zatímco stoupenci křesťanského náboženství či nevěřící nemají s integrací do společnosti výrazný problém, oslovení muslimové museli v některých případech čelit mimo jiné slovním útokům ze strany zástupců majority. Náprava současné situace by podle nich mohla být částečně zajištěna větší objektivností médií, které o islámu hovoří především ve spojení s terorismem či nábožensky motivovanými útoky. Integrace navázaná na volnočasové aktivity a české tradice a zvyky je bezproblémová, konflikt byl zaznamenán v souvislosti s původními zvyky spojenými zejména se způsobem odívání.

Interaktivní dimenze integrace předpokládá vytváření a rozvoj sociálních vazeb s většinovou společností. Na vyšší míře integrace se podílí mimo jiné smíšené česko-arabské svazky – imigranti, kteří mají zkušenost se vztahem s českým občanem, uváděli, že jim tito pomáhali nejenom s orientací v novém prostředí zahrnující například komunikaci

---

<sup>160</sup> MENDEL, M. a kol. (2007): s. 134.

s úřady či sehnání zaměstnání, zároveň se je snažili integrovat do struktur svých vlastních přátelských vazeb, což mnohým usnadnilo integrační proces na osobní úrovni. Avšak začlenění do společnosti nelze v tomto případě brát jako automatické, jak sami respondenti podotýkali, nezbytná je účast samotného imigranta a snaha, kterou za účelem integrace v tomto směru vyvíjí. U osob, které se stýkají pouze se zástupci vlastní menšinové komunity, je interaktivní integrace velmi nízká, leckdy nulová. Bariéru v navazování nových přátelských kontaktů může znamenat neznalost českého jazyka, mnozí respondenti, zejména ti, kteří v prvotní fázi svého pobytu v České republice zvládli strukturální integraci, však uváděli, že je spolužáci a kolegové přijali do kolektivu ihned prakticky bez problémů, a okruh jejich českých přátel se postupně s nabýváním znalostí češtiny rozšiřoval. Komunikace s úřady byla hodnocena převážně pozitivně, jako slabá místa respondenti vidí především občasnou nemožnost komunikace v anglickém jazyce a byrokratický systém administrace. Ojedinele se objevovaly připomínky k arogantnímu chování úředníků vůči imigrantovi.

Zhodnocení míry identifikační integrace je poměrně složité nakolik se jedná o velmi subjektivní záležitost. Koncept transnacionální migrace ukazuje, že imigranti mohou udržovat přes-hraniční vazby a současně se včleňovat do hostitelské společnosti, což vede k vytvoření paralelní existence dvou či více domovů a identit.<sup>161</sup> Tento trend potvrdila většina oslovených respondentů, kteří z racionálního hlediska vnímali jako svůj domov Českou republiku – žijí zde, pracují, více či méně hovoří česky, plánují tu svoji budoucnost, cítí se bezpečně; z hlediska emocionálního byl domov vnímán jako místo, kde se dotyčný narodil, strávil dětství, a kde dosud žije podstatná část jeho rodiny. Sebeidentifikace s českou většinovou společností je ovlivněna mimo jiné existujícími sociálními vazbami i vlastní mírou strukturální a kulturní integrace.

---

<sup>161</sup> RÁKOCZYOVÁ, M. a TRBOLA, R. (2009): s. 34.

## 6 ZÁVĚR

Vývoj počtu přistěhovalců během uplynulých 20 let potvrzuje, že se Česká republika stala jednou z cílových zemí migrace. V současné době má pobyt na našem území povoleno více než 450 tisíc cizinců, z toho přes pět tisíc osob se státní příslušností některého z arabských států. Byť Arabové tvoří v rámci imigrujících cizinců zhruba 1 % a jejich podíl na celkové populaci České republiky není vyšší než 0,05 %, jejich integrace do většinové společnosti je v poslední době předmětem výraznějšího zájmu v kontextu udržení kulturní integrity nativní české populace.

Integrace do sociálního systému přijímací země probíhá na několika úrovních: strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační. Strukturální dimenze integrace předpokládá v první řadě začlenění imigranta v oblasti trhu práce či vzdělávacího systému. *Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců* považuje v této souvislosti největším problémem zaměstnávání cizinců takzvaně načerno, pouze na základě ústních dohod a jim podobných. Jednou z priorit současné integrační politiky je zlepšení informovanosti cizinců o jejich právním statusu a zákonem stanovených právech a povinnostech. Mezi faktory ovlivňující průběh kulturní integrace lze zahrnout mimo jiné znalost úředního jazyka přijímací země, náboženskou příslušnost či přijetí tradic a zvyků. Potlačení vlastních zvyků je pro mnoho cizinců velmi obtížné, často tedy dochází k adaptaci zejména v oblasti veřejné sféry, zároveň je však patrné částečné zachování původních kulturních zvyků. Interaktivní dimenze integrace zahrnuje vytváření a rozvoj sociálních sítí mezi zástupci minoritní a majoritní společnosti. Zároveň sem spadá i aktivní participace v zájmových sdruženích a jiných společenských organizacích, neméně důležité je také formování vztahů uvnitř vlastní menšiny. Systém interakcí je velmi komplexní, a imigrant by se měl snažit vyvarovat rozvíjení vztahů pouze v rámci jedné komunity, které by vedlo k jeho izolaci. Identifikační integrace je poměrně subjektivní záležitostí – souvisí



s individuálním ztotožněním se přistěhovalce s českou společností a přijetím České republiky jako domova.

Cílem této práce bylo zjištění povahy problémů, se kterými se potýkají Arabové žijící v České republice během procesu jejich integrace do české společnosti, a skutečností, jež je mohou ovlivnit. Hlavní výzkumná otázka byla definována následovně: *Jak žijí Arabové v České republice a jaká je míra jejich integrace v jednotlivých oblastech života?* Z výzkumu, který byl realizován v průběhu druhé poloviny roku 2014 za účelem zodpovězení této otázky, vyplynula zejména následující fakta:

- hlavní motivy imigrace: zlepšení vlastní ekonomické situace a vyhlídky lepší budoucnosti, bezpečnostní situace, rodinné či vztahové důvody a studium na vysoké škole
- znalost českého jazyka = stěžejní faktor, který ovlivňuje úspěšnost procesu integrace ve všech jeho dimenzích
- studium na české vysoké škole = pro-integrační faktor, který pozitivně ovlivňuje mimo jiné budování a rozvoj sociálních vazeb; profesionální přístup vůči studentům-cizincům
- relativně bezproblémové uplatnění na trhu práce, často však mimo vystudovaný obor (netýká se zejména absolventů českých VŠ); časté oblasti pracovního zařazení: zdravotnictví, gastronomie
- hodnocení životní úrovně: průměrná až dobrá
- nejčastější metody osvojení si znalostí českého jazyka: využití některého z nabízených jazykových kurzů, samostudium, komunikace se spolupracovníky a přáteli; úroveň znalosti odráží přístup samotného imigranta ke studiu (v rámci zkoumané jednotky velmi individuální)
- muslimská víra = relativní bariéra v navazování vztahů se zástupci většinové společnosti; hlavním problémem neznalost a zavádějící interpretace islámu hromadnými sdělovacími prostředky

- konflikty se zástupci majoritní populace v souvislosti s původními zvyky spojenými zejména se způsobem odívání
- potíže při komunikaci s úřady vycházející z neznalosti jazyka

Na základě provedených rozhovorů lze konstatovat, že dotazovaní Arabové v zásadě nemají výrazné problémy s integrací do společnosti. Přestože se občas potýkají s nesnázemi, například v podobě náboženských předsudků zástupců majoritní populace, z velké části se na míře jejich integrace podílí sami svým přístupem k celému procesu. Imigrant, který má snahu naučit se český jazyk, pracuje a aktivně se podílí na budování a rozvoji sociálních vazeb s českými občany, má mnohem větší šanci na úspěšnou integraci nežli ten, který češtinu nestuduje a jazyk tedy neovládá, není ekonomicky aktivní a vztahy rozvíjí pouze v rámci své vlastní komunity. Roli zde hrají rovněž vztahy s partnery českého původu – ti jsou v prvních fázích pobytu cizince v zemi často nápomocni při získávání klíčových kompetencí, které ovlivňují integrační proces jako celek. Předpoklad, že se absolventi českých vysokých škol, zejména ti, kteří v zemi žijí již delší dobu, do společnosti integrují snáze, zůstal nepotvrzen. V rámci výzkumné jednotky se objevilo hned několik respondentů, jejichž příjezd byl motivován například zlepšením vlastní ekonomické situace, a kteří se cítí být integrováni bez větších potíží, a to i po necelých 10 letech pobytu v České republice. Opět je tedy nutné zdůraznit podstatu vlastního přístupu k dané problematice.

Závěrem si připomeňme, že vzhledem k tomu, že Arabové, kteří se zúčastnili výzkumu, nepostihují celou arabskou menšinu v České republice, s jejich odpověďmi a názory se nemusí ztotožňovat všichni, stejně tak by výsledky neměly být vztahovány na arabskou komunitu jako celek.

## 7 POUŽITÁ LITERATURA

- ABDALATI, Hammudah. *Zaostřeno na islám*. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2010.
- ALLPORT, Gordon. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004.
- BAHBOUH, Charif, FLEISSIG, Jiří a RACZYŃSKI, Roman. *Encyklopedie islámu*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2008.
- BARŠA, Pavel a BARŠOVÁ, Andrea. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 2005.
- BEČKA, Jiří a MENDEL, Miloš. *Islám a české země*. Praha: Votobia, 1998.
- HANCOCK, Beverley, OCKLEFORD, Elizabeth a WINDRIDGE, Kate. *An introduction to qualitative research*. Nottingham: National Institute for Health Research, 2009.
- HECKMANN, Friedrich. *Integration and integration policies*. Bamberg: European Forum for Migration Studies, 2006.
- HEŘMANOVÁ, Eva a FARYADOVÁ, Kateřina. Efektivnost integrace muslimských minorit v zemích EU (se zaměřením na situaci v Česku). *Současná Evropa*. Praha: Centrum evropských studií VŠE, 2012, 4(1), s. 111-132.
- HIRT, Tomáš. Multikulturalismus: uzavřená kapitola, nebo aktuální politická vize? In: ŠUBRT, Jiří a kol. *Soudobá sociologie III*. Praha: Karolinum, 2008, s. 294-315.
- HOŠKOVÁ, Simona. Integrace Arabů v Praze, v Liberci a v Plzni. In: UHEREK, Zdeněk. *Integrace cizinců na území České republiky*. Praha: Akademie věd ČR, 2003, s. 259-272.
- JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál, 2003.
- JENKINS, Richard. *Social identity*. New York: Routledge, 2008.
- Korán*. Z arab. originálu přeložil Ivan HRBEK. Praha: Odeon, 1972.
- KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 1992.

- KROPÁČEK, Luboš. *Islám a Západ: historická paměť a současná krize*. Praha: Vyšehrad, 2002.
- KŘÍŽKOVÁ, Martina. Neviditelná menšina: analýza mediálního obrazu českých muslimů. In: *Cizinci, naši a média. Mediální analýzy*. Praha: Multikulturní centrum Praha, o. s., 2007, s. 48-53.
- KYMLICKA, Will. *Multicultural citizenship: a liberal theory of minority rights*. New York: Clarendon Press, 1996.
- LEWIS, Justin, MASON, Paul a MOORE, Kerry. Islamic terrorism and the repression of the political. In: MARSDEN, Lee a SAVIGNY, Heather. *Media, religion and conflict*. Farnham: Ashgate, 2009, s. 17-38.
- MENDEL, Miloš a MÜLLER, Zdeněk. *Svět Arabů*. Praha: Svoboda, 1989.
- MENDEL, Miloš, OSTŘANSKÝ, Bronislav a RATAJ, Tomáš. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007.
- NOVÁK, Vlastimil. Detektory kovů jako nástroje revize nálezů mincí: Kelčský případ islámského stříbra. *Acta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni*. Plzeň: Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni, 2009, **2**, s. 97-101.
- OLIVERIUS, Jaroslav a ONDRÁŠ, František. *Moderní spisovná arabština: vysokoškolská učebnice I. díl*. Praha: Set Out, 2007.
- PAREKH, Bhikhu. *Rethinking multiculturalism: cultural diversity and political theory*. Cambridge: Harvard University Press, 2000.
- RÁKOCZYOVÁ, Miroslava a TRBOLA, Robert. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009.
- REX, John. The concept of a multicultural society. In: GUIBERNAU, Montserrat. *The ethnicity reader: nationalism, multiculturalism and migration*. Cambridge: Polity Press, 2010, s. 217-229.
- RUDIGER, Anja a SPENCER, Sarah. *Social integration of migrants and ethnic minorities*. Brussels: The European Commission, 2003.
- SAYED, Ali. *Islám a muslimové*. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2011.

SÖKEFELD, Martin. Debating self, identity and culture in anthropology. *Current Anthropology*. Chicago: The University of Chicago Press, 1999, **40**(4), s. 417-448.

SZALÓ, Csaba. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007.

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007.

VESELÝ, Rudolf. *Přehled politických a kulturních dějin islámských zemí od vzniku islámu do konce 18. století*. Praha: Karolinum, 1991.

## 8 ELEKTRONICKÉ A INTERNETOVÉ ZDROJE

BOSSWICK, Wolfgang a HECKMANN, Friedrich. *Integration of migrants: contribution of local and regional authorities* [online]. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2006.

Dostupné z:

<http://eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf>;

[cit. 16.1.2015].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v České republice* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2014. Dostupné z:

[http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9A003F3BED/\\$File/29002714.pdf](http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/9A003F3BED/$File/29002714.pdf);

[cit. 12.2.2015].

DERIANOVÁ, Lenka. *Situace Arabů v Plzni* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2001. Dostupné z:

<http://www.mezikulturnidialog.cz/res/data/011/001331.pdf>;

[cit. 20.3.2015].

KADERKA, Petr a KARHANOVÁ, Kamila. *Obraz cizinců v médiích: zpráva o projektu za rok 2002* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2002.

Dostupné z:

[http://bluesimba.net/img\\_upload/c5618853bfbeef8dd1de5668410ec138/Obraz\\_cizincu\\_v\\_mediich\\_Zprava\\_o\\_projektu\\_za\\_rok\\_2002.pdf](http://bluesimba.net/img_upload/c5618853bfbeef8dd1de5668410ec138/Obraz_cizincu_v_mediich_Zprava_o_projektu_za_rok_2002.pdf);

[cit. 20.2.2015].

MOREE, Dana a kol. *Než začneme s multikulturní výchovou* [online].

Praha: Člověk v tísni, o. p. s., 2008. Dostupné z:

[http://varianty.cz/download/pdf/pdfs\\_70.pdf](http://varianty.cz/download/pdf/pdfs_70.pdf); [cit. 16.1.2015].

TOPINKA, Daniel. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt* [online]. Ostrava: VeryVision, 2007. Dostupné z:

[http://inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/integrace\\_muslimu.pdf](http://inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/integrace_muslimu.pdf)

[cit. 16.2.2015].

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2011. Dostupné z:

<http://mvcr.cz/soubor/uv-09022011-pdf.aspx>; [cit. 8.3.2015].

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců – Společné soužití v roce 2015* [online].

Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2015. Dostupné z:

[http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni\\_20\\_2015.pdf](http://cizinci.cz/images/pdfka/pravni-predpisy/Usneseni_20_2015.pdf); [cit. 6.3.2015].

*MediaSearch* [online] – mediální archiv NEWTON Media. Dostupné z:

<http://mediasearch.newtonmedia.cz>; [cit. 20.2.2015].

<http://antropologie.zcu.cz>

<http://arab-esque.cz>

<http://arabfest.cz>

<http://czso.cz>

<http://everyculture.com>

<http://idnes.cz>

<http://insaan.cz>

<http://integracnicentra.cz>

<http://msmt.cz>

<http://mvcr.cz>

<http://nadprahoupulmesic.webnode.cz>

<http://pewforum.org>

<http://rozhlas.cz>

<http://slovo21.cz>

<http://socioweb.cz>

## 9 RESUMÉ

The Czech Republic has faced an unprecedented increase of the number of immigrants recently, which has more than quadrupled in the last 20 years. A long-term stay over 90 days or permanent residence permit have almost 450,000 foreigners nowadays. This progress is closely linked with issues of the integration of immigrants into receiving society. The process of social integration is certainly necessary to eliminate the problems, which could cause instability in the society.

This thesis focuses on the integration of Arabs who live in the Czech Republic. In order to answer the main question, which was defined as follows: *How the Arabs live in the Czech Republic and what is their level of integration in various areas of life?*, a qualitative research was conducted from July 2014 to January 2015. Its presentation is the backbone of this paper. The work gets the readers to know factors of the integration process within various dimensions: structural, cultural, interactive and identificational. One of the chapters deals with the priorities of Czech integration policy and updated *Foreigners Integration Concept*. Finally, the work also offers a view of the history of presence of Arabs in our country, Islam as one of the integration factors, and analysis of the representation of Muslims in Czech printed mass media.



## 10 SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

1. Vývoj počtu cizinců s dlouhodobými pobyty nad 90 dní a pobyty trvalými v České republice v letech 1990 – 2013. V grafu nejsou zahrnuti cizinci, jimž byl udělen azyl. Autorka grafu: Zuzana Hertlová. Vytvořeno na základě dat publikovaných Českým statistickým úřadem.

Data dostupná z: <http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/320181-14>;  
[cit. a vytvořeno 10.2.2015].

2. Celkový počet imigrantů (mužů a žen) z arabských zemí<sup>162</sup> s povoleným dlouhodobým pobytem nad 90 dní či pobytem trvalým na území České republiky ke dni 31.12.2014. Autorka grafu: Zuzana Hertlová. Vytvořeno na základě dat publikovaných Ministerstvem vnitra ČR.

Data dostupná z: <http://mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>; [cit. a vytvořeno 10.2.2015].

3. Celkový počet žen-imigrantek z arabských zemí s povoleným dlouhodobým pobytem nad 90 dní či pobytem trvalým na území České republiky ke dni 31.12.2014. Autorka grafu: Zuzana Hertlová. Vytvořeno na základě dat publikovaných Ministerstvem vnitra ČR.

Data dostupná z: <http://mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>; [cit. a vytvořeno 10.2.2015].

4. Počet imigrantů (mužů a žen) z arabských zemí s povoleným dlouhodobým pobytem nad 90 dní či pobytem trvalým na území České republiky ve vybraných českých krajských a statutárních městech ke dni 31.12.2014. Autorka grafu: Zuzana Hertlová. Vytvořeno na základě dat publikovaných Ministerstvem vnitra ČR.

Data dostupná z: <http://mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx>; [cit. a vytvořeno 14.3.2015].

---

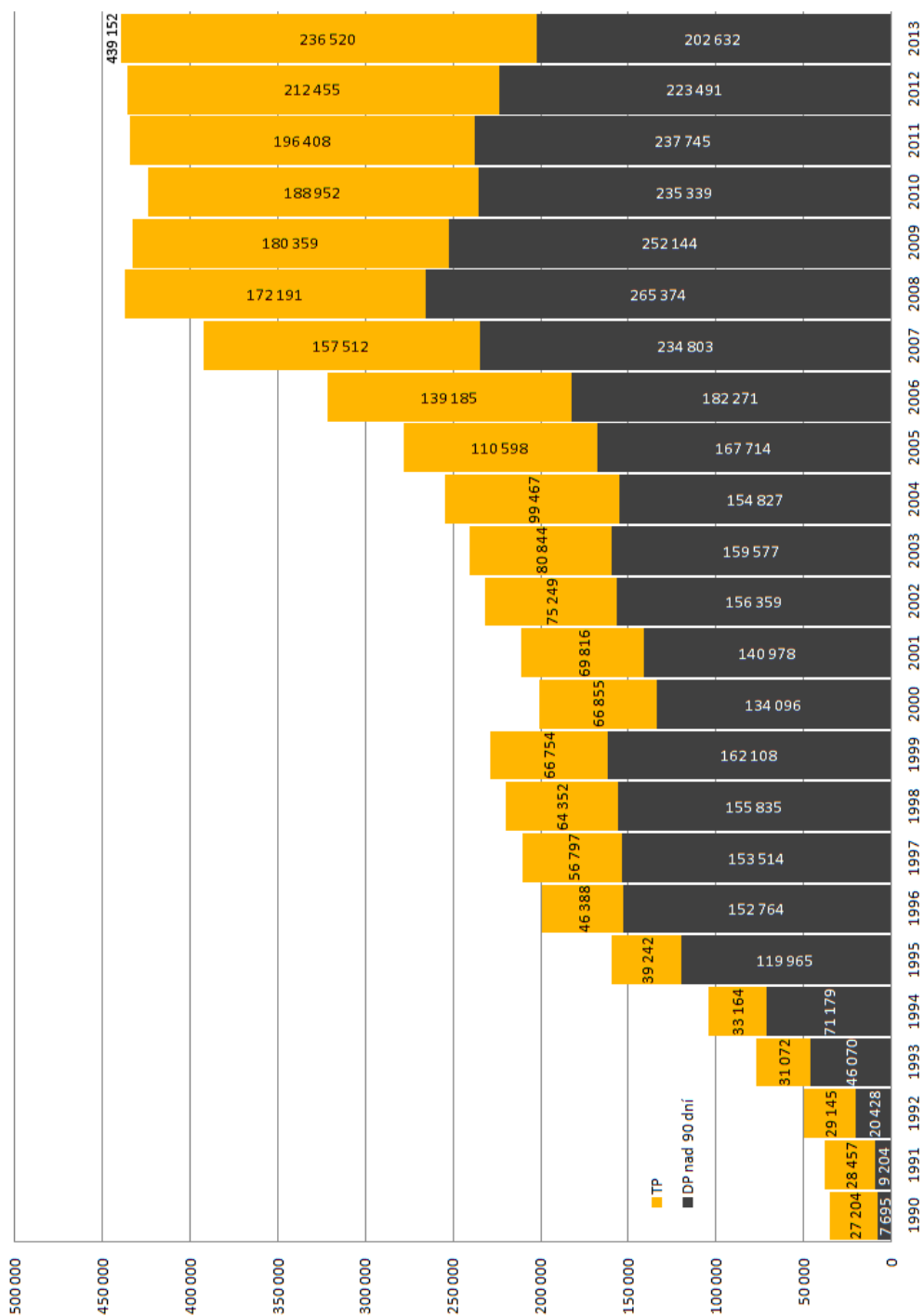
<sup>162</sup> Pro definici sousloví „arabský stát / země“ viz 1 Úvod, s. 2.

5. Počet uzavřených monokulturních a smíšených manželství mužů-imigrantů původem z vybraných arabských zemí v České republice v roce 2013. Autorka grafu: Zuzana Hertlová. Vytvořeno na základě dat publikovaných Českým statistickým úřadem.

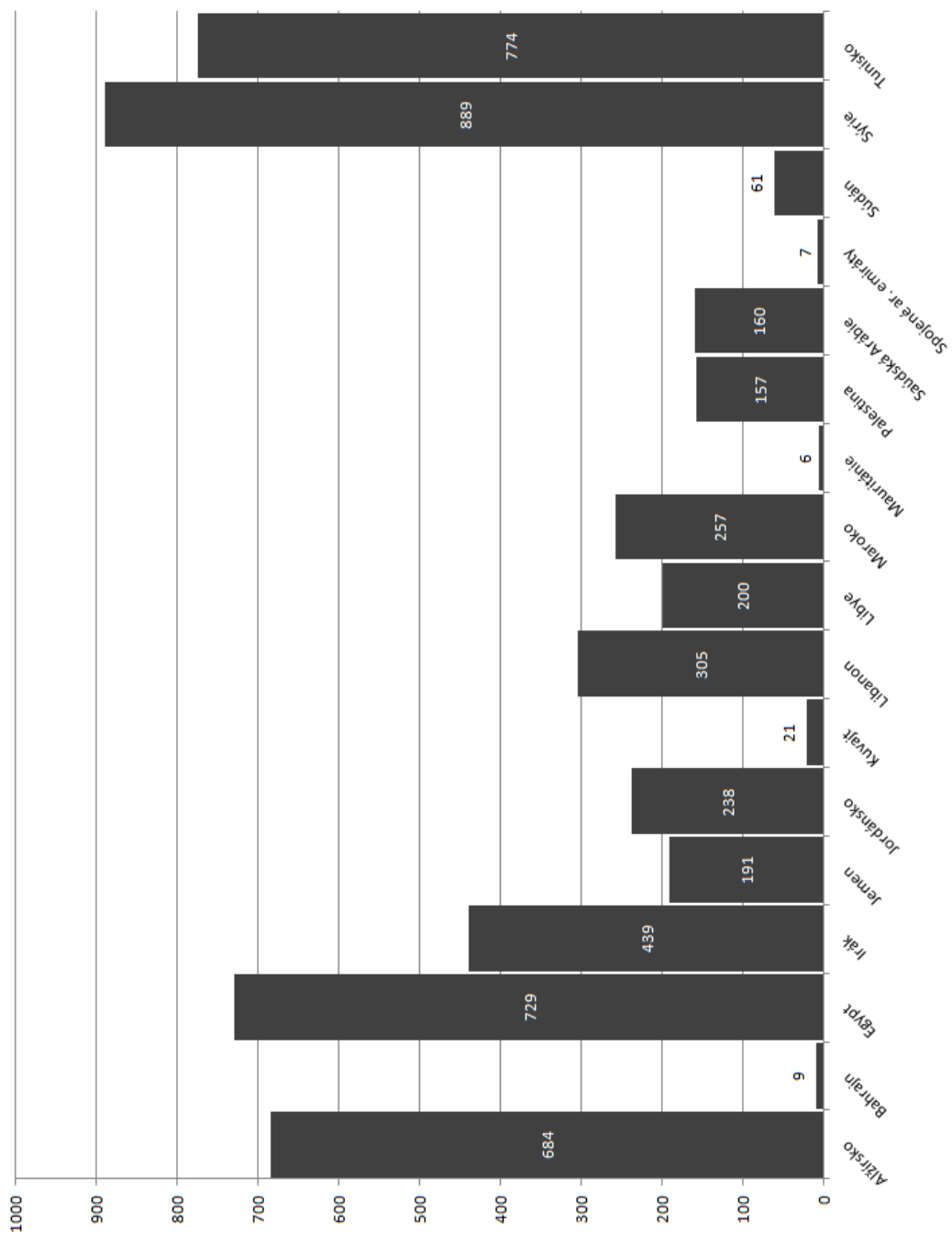
Data dostupná z: [http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/kapitola/300002-14-r\\_2014-10](http://czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/kapitola/300002-14-r_2014-10); [cit. a vytvořeno 22.3.2015].

## 11 OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

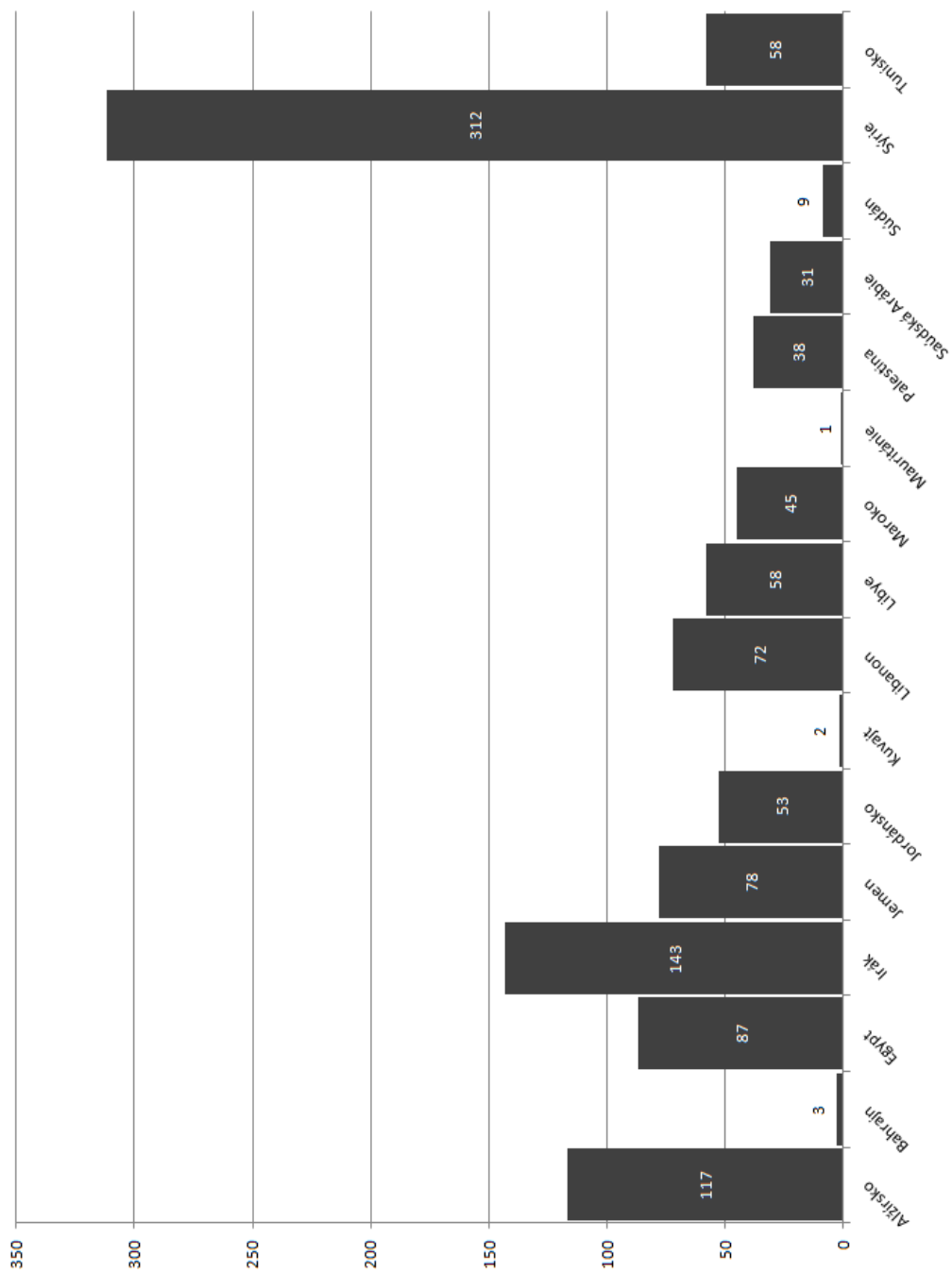
1. Vývoj počtu cizinců s dlouhodobými pobyty nad 90 dní a pobyty trvalými v České republice v letech 1990 – 2013.



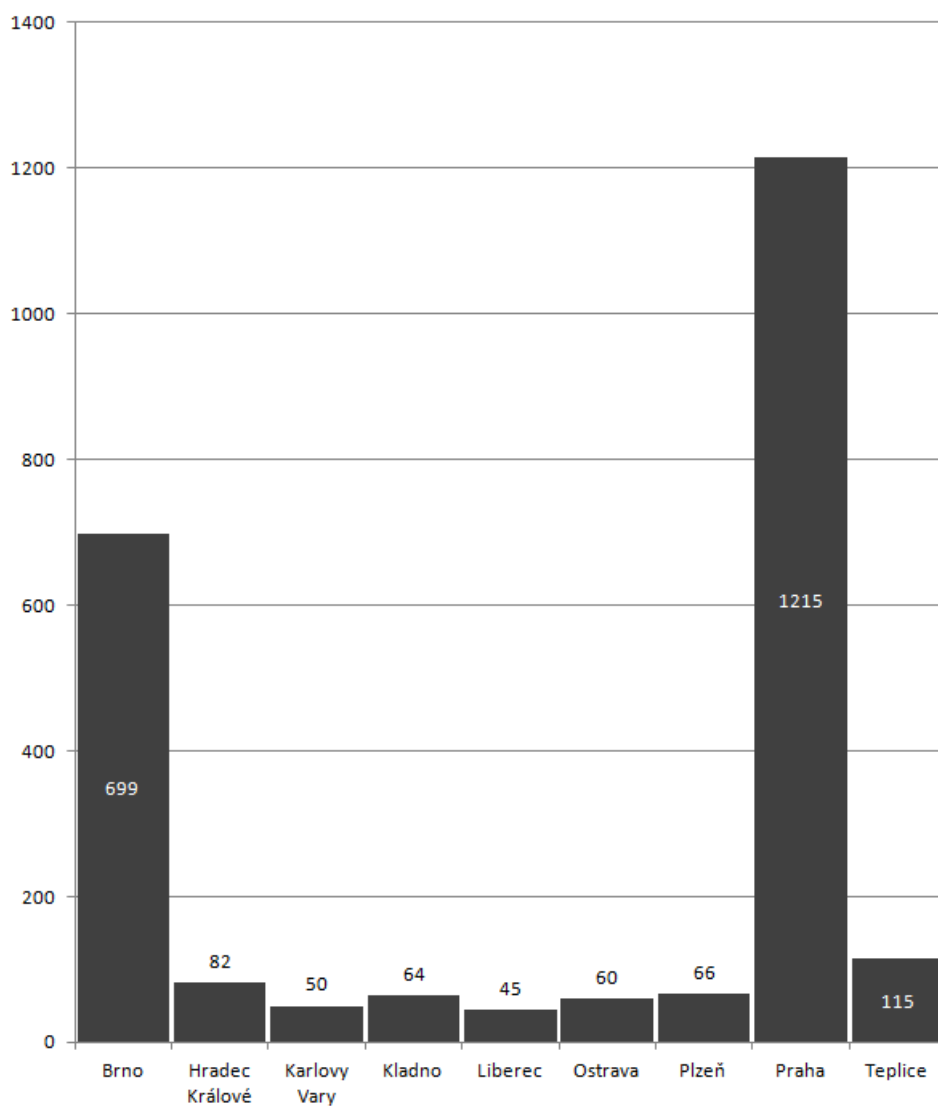
2. Celkový počet imigrantů (mužů a žen) z arabských zemí s povoleným dlouhodobým pobytem nad 90 dní či pobytem trvalým na území České republiky ke dni 31.12.2014.



3. Celkový počet žen-imigrantek z arabských zemí s povoleným dlouhodobým pobytem nad 90 dní či pobytem trvalým na území České republiky ke dni 31.12.2014.



4. Počet imigrantů (můžu a žen) z arabských zemí s povoleným dlouhodobým pobytem nad 90 dní či pobytem trvalým na území České republiky ve vybraných českých krajských a statutárních městech ke dni 31.12.2014.



5. Počet uzavřených monokulturních a smíšených manželství mužů-  
imigrantů původem z vybraných arabských zemí v České republice v roce  
2013.

